

**BAŞLANGIÇ KLARNET EĞİTİMİ İÇİN TONAL SİSTEM İLE
İLİŞKİLENDİRİLMİŞ MAKAMSAL MÜZİK EĞİTİMİNE YÖNELİK
BİR ÇALIŞMA MODELİ ÖNERİSİ**

Övgü Özparlak

**DOKTORA TEZİ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

TEMMUZ, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezi tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(.....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Övgü
Soyadı : Özparlak
Bölümü : Müzik Eğitimi
İmza :
Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı :Başlangıç Klarnet Eğitimi İçin Tonal Sistem İle İlişkilendirilmiş Makamsal Müzik Eğitimine Yönelik Bir Çalışma Modeli Önerisi
İngilizce Adı :Proposal For A Working Model For Modal Music Education Associated With The Tonal System For Initial Clarinet Training

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik kurallara uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazarın Adı Soyadı : Övgü ÖZPARLAK

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Övgü ÖZPARLAK tarafından hazırlanan “Başlangıç Klarnet Eğitimi İçin Tonal Sistem ile İlişkilendirilmiş Makamsal Müzik Eğitime Yönelik Bir Çalışma Modeli Önerisi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Aytekin Albuz

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Prof. Dr. Hasan Arapgirlioğlu

Kompozisyon ve Orkestra Şefliği Anasanat Dalı, Akdeniz Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Mehmet Akpınar

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Selçuk Bilgin

Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Kaan Yüksel

Opera, Koro ve Popüler Müzik Şarkıcılığı Anasanat Dalı, Başkent Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 26.07.2019

Bu tezin Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma Yel

Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Çalışma sürecim boyunca değerli görüşlerini esirgemeyen, her zaman destekleyici, paylaşımcı ve motive edici olan tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Aytekin ALBUZ'a; sürecin sağlıklı yürütmesine yardımcı olan Sayın Prof. Dr. Hasan ARAPGİRLİOĞLU'na; takıldığım her noktada pratik çözümleri ve cesaretlendirici yaklaşımıyla Sayın Dr. Öğr. Üyesi Selçuk BİLGİN'e;

Çalışmanın başından sonuna kadar ne zaman ihtiyaç duysam destek aldığım, değerli zamanlarını bana ayıran, çalışmanın şekillenmesini ve gelişmesini sağlayan, yorum ve uyarılarını esirgemeyen Sayın Doç. Dr. Mehmet AKPINAR'a, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Kaan YÜKSEL'e, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Harun KESKİN'e, Sayın Öğr. Gör. Tolga YÜKSEL'e; bugünlere gelmemi sağlayan, asla hakkını ödeyemeyeceğim değerli öğretmenim Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Klarnet Sanatçısı Sayın Fethi GÜNÇER'e;

Çalışmanın verileri ile ilgili karşılıksız yardımları için Sayın Dr. Öğr. Üyesi Erhan ALABAY'a;

Çıkmaza girdiğimde ve ümitsizliğe kapıldığımda gerek akademik gerek manevi desteklerini esirgemeyen arkadaşım, dostum Sayın Dr. Ömer Bilgehan SONSEL'e, Sayın Ümit Bircan BİLGİN'e, Sayın Dr. Akın KUMTEPE'ye, Sayın Dr. Görkem KUMTEPE'ye;

Beni bugünlere getiren, desteklerini her zaman arkamda hissettiğim, varlıklarına şükür ettiğim canım ailem Sayın Nermin ÖZPARLAK'a, Sayın Sedat ÖZPARLAK'a; bana abla olmaktan çok daha fazlasını hissettiren küçük annem, canım ablam Sayın Özge ÖZPARLAK DURMUŞOĞLU'na;

Beni kendi evlatları gibi seven ve destekleyen, sonradan edindiğim ama başından beri varmış gibi hissettiğim, ikinci ailem, Sayın Süleyman SERİN'e, Sayın Kamuran SERİN'e; tanıdığım en tatlı erkek kardeş, kayınbirader, müthiş müzisyen Sayın Halil Çağlar SERİN'e;

Çalışma sürecim boyunca tüm yükümü çeken, yardımlarını düşünmeden ve yardım istememi beklemeden yapan, dünyanın en güzel kelimelerini bir araya getirsem de sevgimi tarif edemeyeceğim; biricik eşim, hayat arkadaşım, can yoldaşım Sayın Dr. Çağla SERİN ÖZPARLAK’a sonsuz teşekkürlerimle...

Övgü ÖZPARLAK

**BAŞLANGIÇ KLARNET EĞİTİMİ İÇİN
TONAL SİSTEM İLE İLİŞKİLENDİRİLMİŞ MAKAMSAL MÜZİK
EĞİTİMİNE YÖNELİK BİR ÇALIŞMA MODELİ ÖNERİSİ
(Doktora Tezi)**

**Övgü Özparlak
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Temmuz, 2019**

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, başlangıç düzeyindeki klarnet öğrencilerinin makamsal eserleri daha kolay algılayıp seslendirebilmeleri için, tonal diziler ile makamsal dizileri ilişkilendirerek klarnet eğitimi sürecine alternatif bir yaklaşım sunmaktır. Bu amaç doğrultusunda, çalışmada deneme öncesi modellerden *tek grup öntest-sontest deneme modeli* kullanılmıştır. Araştırmaya ilişkin ön süreçte ise uzman görüşü alınarak; üzerinde çalışılacak olan Kürdi, Hicaz ve Hüseyini makamları ile konuya ilişkin türküler belirlenmiştir. Araştırmanın deneysel süreci, Karabük Üniversitesi Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Müzik Bölümü'nde gerçekleştirilmiş ve çalışma grubu olarak müzikal düzeyleri ve başarı durumları birbirlerine yakın 4 klarnet öğrencisi seçilmiştir. Süreçte; çalışma grubuna 1. hafta öntest uygulanmış, ardından sırasıyla dördüncü, sekizinci ve onikinci haftada sontest uygulamaları yapılmıştır. Uygulama sonunda elde edilen veriler uzman eğitimciler tarafından puanlanarak yorumlanmış ve Bağımlı T-Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi ve Tukey Testi'nden yararlanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, makam dizileri ile tonal dizilerin ilişkilendirilmesi yoluyla ortaya koyulan klarnet öğretim yaklaşımının etkili olduğu görülmüş ve aynı yaklaşımla diğer makam dizileri üzerinde de benzer çalışmalar yapılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Çalgı Eğitimi, Klarnet, Klarnet Eğitimi, Tonalite, Makam

Sayfa Adedi : 111

Danışman : Prof. Dr. Aytekin ALBUZ

**PROPOSAL FOR A WORKING MODEL FOR MODAL MUSIC
EDUCATION ASSOCIATED WITH THE TONAL SYSTEM FOR
INITIAL CLARINET TRAINING
(PhD Dissertation)**

**Övgü Özparlak
GAZI UNIVERSITY
INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES
July, 2019**

ABSTRACT

The aim of this study is to present clarinet learning in an alternative way by using tonal sequences and makam sequences so that the beginner clarinet target can easily perceive and perform the makam works. For this purpose, pretest-posttest trial model without quasi-experimental control group was used in the study. In the preliminary process of the research, expert opinion was taken; Kurdi, Hicaz and Huseyni makams and folk songs related to the subject were determined. The experimental process of the study was carried out in Karabuk University Safranbolu Fethi Toker Fine Arts and Design Faculty Music Department and 4 clarinet students whose musical levels and success levels are close to each other were selected as the study group. In the process; The study group was pre-tested in the first week, followed by post-test in the fourth, eighth and twelfth weeks respectively. The data obtained at the end of the practice were evaluated by expert trainers and evaluated using Dependent T-Test, One-Way Analysis of Variance and Tukey Test. As a result of the research, the clarinet teaching approach, which was introduced through the Association of makam sequences and tonal sequences, was seen to be effective, and similar studies on other Makam sequences were proposed with the same approach.

Key Words : Instrument Education, Clarinet, Clarinet Education, Tonality, Makams.

Number of Pages : 111

Supervisor : Prof. Dr. Aytekin ALBUZ

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZ.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xvi
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Mesleki Müzik Eğitimi ve Mesleki Müzik Eğitim Veren Kurumlar	1
1.2. Mesleki Müzik Eğitiminde Çalgı Eğitimi ve Öğretimi	3
1.3. Klarnet	4
1.4. Klarnet Tarihi ve Gelişimi	5
1.4.1. Müller Sistem.....	6
1.4.2. Hyacinthe Klose ve Boehm Sistem	7
1.4.3. Diğer Sistemler (Albert ve Oehler Sistem).....	9
1.5. Klarnet Çeşitleri.....	10
1.5.1. Si Bemol Klarnet	10
1.5.2. La Klarnet.....	11

1.5.3. Mi Bemol Klarnet.....	11
1.5.4. Do Klarnet	12
1.5.5. Sol Klarnet	12
1.5.6. Alto Klarnet	13
1.5.7. Bas Klarnet	13
1.5.8. Kontrbas Klarnet	13
1.6. Klarnet 'in Ses Aralığı ve Tınlama Bölgeleri	14
1.7. Klarnet Eğitimi	16
1.8. Türkiye'de Klarnet Eğitimi Tarihi	18
1.9. Tonalite ve Makam Kavramları.....	20
1.9.1. Tonalite	20
1.9.2. Makam	21
1.10. Araştırmada İncelenecek Makam Dizileri.....	22
1.10.1. Kürdi Makamı.....	22
1.10.2. Hicaz Makamı.....	22
1.10.3. Hüseyini Makamı	23
1.11. Türk Müziği Makam Dizilerinin Tampere Sistem Çalgılar ile Seslendirilmesi.....	24
1.12. Problem Durumu	25
1.13. Alt Problemler.....	26
1.14. Araştırmanın Amacı.....	27
1.15. Araştırmanın Önemi.....	27
1.16. Sayıtlar.....	28
1.17. Sınırlılıklar	28
1.18. Tanımlar	28
BÖLÜM II	30
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	30
BÖLÜM III.....	35

YÖNTEM.....	35
3.1 Araştırmanın Modeli ve Deseni	35
3.2. Çalışma Grubu.....	38
3.3. Veri Toplama Araçları.....	38
3.3.1. Öntest Performans Değerlendirme Araçları	41
<i>3.3.1.1. Kürdi Makamı Performans Değerlendirme Aracı 1</i>	<i>42</i>
<i>3.3.1.2. Hicaz Makamı Performans Değerlendirme Aracı 1</i>	<i>43</i>
<i>3.3.1.3. Hüseyini Makamı Performans Değerlendirme Aracı 1</i>	<i>44</i>
3.3.2. Sontest Performans Değerlendirme Araçları	45
<i>3.3.2.1. Kürdi Makamı Performans Değerlendirme Aracı 2</i>	<i>46</i>
<i>3.3.2.2. Hicaz Makamı Performans Değerlendirme Aracı 2</i>	<i>47</i>
<i>3.3.2.3. Hüseyini Makamı Performans Değerlendirme Aracı 2</i>	<i>48</i>
3.3.3. Performans Değerlendirme Formu	49
3.4. Verilerin Toplanması.....	50
3.5. Araştırma ve Uygulama Süreci	50
3.5.1 Uygulama Sürecinde Çalıştırılan Alıştırmalar.....	52
3.6. Verilerin Analizi ve Yorumlanması	61
BÖLÜM IV	63
BULGULAR VE YORUM.....	63
4.1. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Yazıldığı Yerden (La) Kürdi Makamı Performans Değerlendirme Öntest Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistiklere Yönelik Bulgular ve Yorumlar	63
4.2. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Do Majör ile İlişkilendirilmiş “Mi” Kararlı Kürdi Makamı Performans Değerlendirme Sontest Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistiklere Yönelik Bulgular ve Yorumlar	64
4.3. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Kürdi Makamına Yönelik Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırmasına Yönelik Bulgular ve Yorumlar	65

4.4. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Yazıldığı Yerden (La) Hicaz Makamı Performans Değerlendirme Öntest Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistiklere Yönelik Bulgular ve Yorumlar	65
4.5. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Armonik La Minör ile İlişkilendirilmiş “Mi” Kararlı Hicaz Makamı Performans Değerlendirme Sontest Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistiklere Yönelik Bulgular ve Yorumlar	66
4.6. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Hicaz Makamına Yönelik Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar	67
4.7. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Yazıldığı Yerden (La) Hüseyini Makamı Performans Değerlendirme Öntest Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistiklere Yönelik Bulgular ve Yorumlar	68
4.8. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Fa Majör ile İlişkilendirilmiş “Sol” Kararlı Hüseyini Makamı Performans Değerlendirme Sontest Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistiklere Yönelik Bulgular ve Yorumlar	69
4.9. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Hüseyini Makamına Yönelik Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar	70
4.10. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Kürdi, Hicaz ve Hüseyini Makamı Öntest/Sontest Performans Değerlendirme Puanı Farklarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar	71
BÖLÜM V.....	73
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	73
5.1. Sonuçlar	73
5.1.1. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Yazıldığı Yerden (La) Kürdi Makamı Performans Değerlendirme Öntest Puanlarına İlişkin Sonuçlar	73
5.1.2. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Do Majör ile İlişkilendirilmiş “Mi” Kararlı Kürdi Makamı Performans Değerlendirme Sontest Puanlarına İlişkin Sonuçlar	74
Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Çalışma grubu öğrencilerinin do majör ile ilişkilendirilmiş mi kararlı kürdi makamı performans değerlendirme sontest sonuçları nasıldır?” sorusunun yanıtlanabilmesi için belirtilen makamın değerlendirme ölçeği	

aracılığı ile elde edilmiş tanımlayıcı istatistiki sonuçları aşağıda verilmiştir.	74
5.1.3. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Kürdi Makamına Yönelik Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırmasına İlişkin Sonuçlar	74
5.1.4. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Yazıldığı Yerden (La) Hicaz Makamı Performans Değerlendirme Öntest Puanlarına İlişkin Sonuçlar	75
5.1.5. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Armonik La Minör ile İlişkilendirilmiş “Mi” Kararlı Hicaz Makamı Performans Değerlendirme Sontest Puanlarına İlişkin Sonuçlar	76
5.1.6. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Hicaz Makamına Yönelik Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırmasına İlişkin Sonuçlar	76
5.1.7. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Yazıldığı Yerden (La) Hüseyini Makamı Performans Değerlendirme Öntest Puanlarına İlişkin Sonuçlar	77
5.1.8. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Fa Majör ile İlişkilendirilmiş “Sol” Kararlı Hüseyini Makamı Performans Değerlendirme Sontest Puanlarına İlişkin Sonuçlar	78
5.1.9. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Hüseyini Makamına Yönelik Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırmasına İlişkin Sonuçlar	78
5.1.10. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Kürdi, Hicaz ve Hüseyini Makamı Öntest/Sontest Performans Değerlendirme Puanı Farklarının Karşılaştırılmasına İlişkin Sonuçlar	79
5.2. Alan Yazın İle Karşılaştırma ve Tartışma.....	80
5.3. Öneriler.....	83
KAYNAKLAR	85
EKLER.....	90

EK 1. Uzman Görüş Formu 1	91
EK 2. Uzman Görüş Formu 2	92

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.	<i>Haftalık Uygulama Planı</i>	52
Tablo 2.	<i>Grupların Öntest ve Sontest Puanlarının Çarpıklık Basıklık Değerleri</i>	61
Tablo 3.	<i>Çalışma Grubu Öğrencilerinin Yazıldığı Yerden (La) Kürdi Performanslarına İlişkin Öntest Sonuçları</i>	63
Tablo 4.	<i>Çalışma Grubu Öğrencilerinin Do Majör ile İlişkilendirilmiş “Mi” Kararlı Kürdi Makamı Sontest Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler</i>	64
Tablo 5.	<i>Çalışma Grubu Öğrencilerinin Kürdi Makamı Performansı Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....</i>	65
Tablo 6.	<i>Çalışma Grubu Öğrencilerinin Yazıldığı Yerden (La) Hicaz Performanslarına İlişkin Öntest Sonuçları</i>	66
Tablo 7.	<i>Çalışma Grubu Öğrencilerinin Armonik La Minör ile İlişkilendirilmiş “Mi” Kararlı Hicaz Makamı Sontest Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler</i>	67
Tablo 8.	<i>Çalışma Grubu Öğrencilerinin Hicaz Makamı Performansı Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....</i>	68
Tablo 9.	<i>Çalışma Grubu Öğrencilerinin Yazıldığı Yerden (La) Hüseyini Performanslarına İlişkin Öntest Sonuçları</i>	68
Tablo 10.	<i>Çalışma Grubu Öğrencilerinin Fa Majör ile İlişkilendirilmiş “Sol” Kararlı Hüseyini Makamı Sontest Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler</i>	69
Tablo 11.	<i>Çalışma Grubu Öğrencilerinin Hüseyini Makamı Performansı Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması.....</i>	70

Tablo 12. <i>Çalışma Grubu Öğrencilerinin Kürdi, Hicaz ve Hüseyni Makamı</i>	
<i>Öntest/Sontest Puan Farklarının Karşılaştırılması</i>	<i>71</i>
Tablo 13. <i>Kürdi-Hicaz-Hüseyni Öntest-Sontest Puan Farklarının Arasındaki Tukey</i>	
<i>Testi Sonuçları</i>	<i>72</i>

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Klarnet'in parçaları	5
Şekil 2. Chalumeaux (şalümo) örnekleri	5
Şekil 3. Klarnet'in tarihsel gelişimi.....	6
Şekil 4. Müller sistem klarnet.....	7
Şekil 5. Hyacinthe E. Klose.....	8
Şekil 6. Boehm sistem klarnet.....	8
Şekil 7. Albert sistem klarnet.	9
Şekil 8. Oehler sistem klarnet.....	10
Şekil 9. Boehm sistem si bemol klarnet.	10
Şekil 10. Albert sistem si bemol klarnet.....	11
Şekil 11. Boehm sistem la klarnet.	11
Şekil 12. Albert sistem la klarnet.	11
Şekil 13. Boehm sistem mi bemol klarnet.....	12
Şekil 14. Albert sistem mi bemol klarnet.	12
Şekil 15. Boehm sistem do klarnet.....	12
Şekil 16. Albert sistem sol klarnet.....	12
Şekil 17. Alto klarnet (mi bemol).....	13
Şekil 18. Bas klarnet (si bemol).	13
Şekil 19. Kontrbas klarnet (si bemol).....	14
Şekil 20. Klarnetin ses aralığı.....	14
Şekil 21. Klarnetin tınlama bölgeleri	15

Şekil 22. Guiseppe Donizetti (1788-1856).....	18
Şekil 23. Kürdi makamı dizisi.....	22
Şekil 24. Hicaz makamı dizisi.....	22
Şekil 25. Hüseyini makamı dizisi.....	23
Şekil 26. Araştırmanın deneysel deseni	37
Şekil 27. Do majör dizisi.....	39
Şekil 28. Mi kararlı kürdi makamı dizisi.....	39
Şekil 29. La minör (armonik) dizisi	40
Şekil 30. Mi karalı hicaz makamı dizisi	40
Şekil 31. Fa majör dizisi.....	40
Şekil 32. Sol kararlı hüseyini makamı dizisi	41
Şekil 33. Kürdi türkü	42
Şekil 34. Hicaz türkü	43
Şekil 35. Hüseyini türkü	44
Şekil 36. Kürdi türkü	46
Şekil 37. Hicaz türkü	47
Şekil 38. Hüseyini türkü	48
Şekil 39. Do majör sesleri ile ses üfleme ve nefes egzersizleri.....	53
Şekil 40. Do Majör alıştırma.....	54
Şekil 41. Do Majör alıştırma	54
Şekil 42. Do Majör alıştırma	55
Şekil 43. La minör sesleri ile ses üfleme ve nefes egzersizleri	56
Şekil 44. La minör alıştırma	57
Şekil 45. La minör alıştırma	57
Şekil 46. La Minör Alıştırma	58
Şekil 47. Fa majör sesleri ile ses üfleme ve nefes egzersizleri.....	59

<i>Şekil 48.</i> Fa majör alıştırma	60
<i>Şekil 49.</i> Fa majör alıştırma	60
<i>Şekil 50.</i> Fa majör alıştırma	61

BÖLÜM I

GİRİŞ

Çağdaş eğitim sisteminin vazgeçilmez bir parçası olan sanat eğitimi, ülkenin kültürel varlığının sağlanması, diğer kültürler ile iletişim ve etkileşimin kurulması, evrensel bir dil oluşturulması ve bunların yanı sıra bireyin, sanat eğitimi yolu ile sosyal ve psikolojik durumlarını olumlu etkilemekte ve toplumda sağlıklı bireyler yetişmesini sağlamaktadır. Sanat eğitiminin önemli bir kolu olan müzik eğitimi ise, kişinin yaşadığı toplumun kültürünü benimsemesi, yetenek ve beğenilerinin gelişmesi ve bunun bir sonucu olarak topluma sanatsal ve kültürel katkılar sağlaması açısından önem taşımaktadır (Kuşçu, 2010, s.1).

Ülkemizde müzik eğitimi üç ana başlık altında verilmektedir;

- Genel müzik eğitimi, sağlıklı bir bireyin yaşamı için gerek duyulan müzik kültürünün herkese eşit bir şekilde ve belirli program dahilinde verildiği müzik eğitimi türüdür (Sonsel, 2018, s.341).
- Özengen müzik eğitimi, bireyin ilgisi ve isteği doğrultusunda verilen müzik eğitimi türüdür.
- Mesleki müzik eğitimi, müziğin belirli bir kısmını veya tamamını meslek olarak seçmek isteyen veya seçen kişilere verilen müzik eğitimi türüdür (Yayla, 1999, s.3).

1.1. Mesleki Müzik Eğitimi ve Mesleki Müzik Eğitim Veren Kurumlar

Uçan (1997, s.30-32), mesleki müzik eğitimini “Müzik alanının bütününü veya bir dalını kendisine meslek ve konu alanı olarak seçen kişilere yönelik verilen eğitim” olarak tanımlamaktadır. Mesleki müzik eğitimi, müzik sanatçılığı eğitimi, müzik bilimcilik ve müzik öğretmenliği gibi kollardan oluşmaktadır (Sonsel, 2019, s.2). Mesleki müzik eğitimi

Ülkemizde Cumhuriyet sonrası dönem incelendiğinde 1924 yılında kurulan Musiki Muallim mektebiyle başlamaktadır. 1936 yılında Paul Hindemith nderliğinde Ankara Devlet Konservatuvarı kurulana dek MMM mesleki müzik eğitimi veren tek kurum olmuştur. 1936 sonrasında Yüksek ğretmen Okulları ve Eğitim Enstitülerinin sayılarının artmasıyla mesleki müzik eğitimi veren kurumlar da çoğalmıştır. 1982 yılında yrrlēe giren 41 sayılı KHK ve 1983 senesinde bu kararnamenin yerine 2804 sayılı yasa ile sanat eğitimi veren tüm yükseköğretim kurumları YK kapsamında üniversitelere bağlanmıştır (Ece, Sevgi ve algan, 2014, s.16).

Ülkemizde mesleki müzik eğitimi yarı zamanlı ve tam zamanlı olarak ilkokul/ortaokul düzeylerinde de verilmektedir. Bu düzeyde mesleki müzik eğitimi, sadece konservatuarlar bünyesinde gerçekleşmektedir. Lise evresinde ise konservatuarlarda verilen eğitimin yanı sıra 1989 senesinde dönemin Milli Eğitim Bakanı Avni Akyol önderliğinde kurulan güzel sanatlar liseleri eklenmiştir. Lisans düzeyinde mesleki müzik eğitimi almak isteyen öğrencilerin karşısına birçok kurum çıkmaktadır. Bu kurumlar başvuru koşulları, özel yetenek sınavı içerikleri ve düzeyleri, amaçları ve hedefleri bakımından birbirlerinden farklıdır.

Konservatuarlar, amacı sanatçı yetiştirmek olan kurumlardır. Mesleki müzik eğitimi ekseninde konservatuarlarda, Klasik Batı Müziği temelli; çalgı, opera-şan, orkestra şefliği, kompozisyon ve müzik teorisi bölümleri bulunmakta, Geleneksel Türk Müziği temelli ise; ses eğitimi, çalgı, kompozisyon, müzikoloji, müzik teorisi, müzik teknolojileri ve din musikisi gibi bölümler bulunmaktadır.

Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik ğretmenliği Anabilim Dalları; genel, mesleki ve özengen eğitim veren kurumlara müzik eğitimcisi yetiştirmek amacıyla kurulmuştur.

Güzel Sanatlar Fakülteleri; güzel sanatlar, sanat ve tasarım, güzel sanatlar tasarım ve mimarlık, güzel sanatlar ve tasarım, sanat ve tasarım, müzik ve sahne sanatları gibi farklı fakülte isimleri altında toplanmıştır. Bu fakültelerin bünyesinde; müzik, müzik bilimleri, müzik teknolojileri, Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği ve müzikoloji alanlarında mesleki müzik eğitimi vermeyi amaçlayan ASD ve ABD’ler bulunmaktadır.

Güzel sanatlar fakülteleri; araştıran ve sorgulayan, topluma liderlik yapabilecek, üretken, eğitim ve gelişme sürecine katkıda bulunan bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Korkmaz, O.T. 2011, s.4).

Yalçın (2017, s.50) tarafından yapılan araştırmada, 2017 yılı verilerine göre, ülkemizde lisans düzeyinde 40 üniversitede konservatuar, 27 üniversitede eğitim fakültesi güzel sanatlar eğitimi bölümü müzik öğretmenliği anabilim dalı ve 23 üniversitede güzel sanatlar fakültesi olmak üzere toplam 90 mesleki müzik eğitimi veren kurum mevcut olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

1.2. Mesleki Müzik Eğitiminde Çalgı Eğitimi ve Öğretimi

Mesleki müzik eğitiminde istendik davranışların kazanılması, müziğin tüm yönleriyle birlikte öğrenilmesi, beden zihin ile birlikte hareket edebilmesi ve müzikal yaratıcılık boyutlarının gelişebilmesi açısından çalgı eğitimi; mesleki müzik eğitiminin temelini oluşturan en önemli faktörlerden birisidir.

Çalgı eğitimi; eğitici, geliştirici, birleştirici, duyguları ve becerileri arttırıcı, bireye sabırlı ve disiplinli olmayı öğretici vb... yönleriyle oldukça önemli bir eğitim biçimidir (Uslu, 1997, s.27).

Çalgı eğitimi, bireyin var olan müzikal becerilerini; anlayabilmesine, eğitilerek geliştirilebilmesine ve yeni becerilerin keşfedilebilmesine imkân sağlayarak kişinin kendisini gerçekleştirebilmesine fırsat tanır.

Çalgı eğitimi yoluyla öğrenci, yeteneğini geliştirecek, müzik ile ilgili becerilerini zenginleştirecek ve müzik beğenisini yüksek bir düzeye çıkarmaya çalışacaktır. Buna bağlı olarak müziksel işitmeleri, yorumculukları ve birlikte müzik yapma becerileri gelişecektir (Tanrıverdi, A. 1997, s.8).

Özen (2004 s.60)'e göre, müzik eğitiminin bir boyutu olan çalgı eğitimi sayesinde öğrencilerin müzik bilgileri arttırılmakta ve çalgı çalma yoluyla müzik yapmaları hedeflenmektedir.

Türkiye’de lisans eğitimi düzeyinde ve mesleki müzik eğitimi ekseninde çalgı eğitimi; Konservatuarlar, Eğitim Fakültelerinin Müzik Eğitimi Anabilim Dalları, Güzel Sanatlar Fakülteleri Müzik Bölümleri vb.nde verilmektedir. Bu kurumlar kuruluş amaçları doğrultusunda farklı düzeylerde çalgı eğitimi vermektedirler.

Çalgı eğitimi; belirli amaçlar doğrultusunda hazırlanmış ve programlı bir eğitim ile bireye özgü niteliklere uygun hale getirilmiş çalgı öğretimi sürecidir. Bu süreç içinde öğrenci, çalgı hakkında bilişsel, devinışsel ve duyuşsal öğrenme alanlarında temel bilgi ve becerileri

ile tüm teknik davranışları kazanmakta ve belirlenen hedefleri çalgısı aracılığıyla gerçekleştirmektedir (Yalçinkaya, Eldemir, Sönmezöz, 2014, s.1584).

Çalgı eğitimi, müzik öğretmeni adayı için çok önemli ve temel bir boyuttur. Bu boyuta gerçekten önem verilmesi ve çalgıda olabildiğince gelişmeyi amaçlamak için, her çeşit olanağın kullanılması, her gün sistemli olarak uzun saatler boyu çalışılması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Böylece birey alacağı çalgı eğitiminin yardımıyla; oluşturacağı eğitim müziği dağarcığı dışında, ulusal ve evrensel düzeydeki müzik yapıtlarından derlenmiş seçkin bir dağara da sahip olacak ve en iyi biçimde mesleki yaşantısına hazırlanacaktır (Albuz, A. 2001, s.8).

Türkiye’de lisans eğitimi düzeyinde ve mesleki müzik eğitimi ekseninde çalgı eğitimi; Konservatuarlar, Eğitim Fakültelerinin Müzik Eğitimi Anabilim Dalları, Güzel Sanatlar Fakülteleri Müzik Bölümleri vb.nde verilmektedir. Bu kurumlar kuruluş amaçları doğrultusunda farklı düzeylerde çalgı eğitimi vermektedirler. Bu kurumlarda eğitimi verilen çalgılar genel hatları ile şu şekildedir;

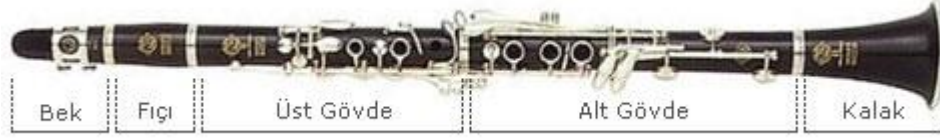
- Yaylı Çalgılar (Keman, Viyola, Viyolonsel, Kontrbas, Kemençe, Kabak Kemane, Yaylı Tambur)
- Üflemeli Çalgılar (Flüt, Klarnet, Obua, Fagot, Saksafon, Trompet, Trombon, Korno, Tuba, Ney, Mey, Kaval, Zurna, Sipsi, Tulum vb.)
- Tuşlu Çalgılar (Piyano, Akordeon)
- Mızraplı Çalgılar (Gitar, Bağlama, Ud, Kanun, Tambur)
- Vurmalı Çalgılar (Timpani, Silefon, Peküsyon Aletleri, Kudüm, Bendir, Darbuka vd.)

Araştırmada üflemeli çalgılar ailesinden tahta üflemeli grubuna dahil olan klarnet çalgısı, araştırmaya konu olması bakımından tüm detayları ile ele alınmış ve ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır.

1.3. Klarnet

Klarnet, sert ve dayanıklı ağaçlardan genellikle de abanoz ağacından yapılan tahta üflemeli bir çalgı türüdür. Bir çeşit sert kauçuk olan ebonitten, ayrıca metalden yapılanları da vardır (wikipedia, 2018).

Dünya dillerinde yazılışları: clarinet (ing.), clarinete (isp.), clarinette (fr.), clarinetto (it.), clarinet (alm.), klarnet, gırnata (tr.) biçimindedir.

Şekil 1. Klarnet'in parçaları

Geniş ses aralığı ve müzikal ifadelerin hemen hepsinin net bir şekilde uygulanabildiği, tahta üflemeli çalgılar ailesinin en geç üyesi, klarnet, kullanılmaya başlanmasıyla beraber orkestralardaki tınısal boşluğu doldurmuş ve zenginleştirmiş bir üflemeli çalgıdır. Beş parçadan oluşan klarnet Şekil 1.'de gösterilmiştir.

1.4. Klarnet Tarihi ve Gelişimi

Klarnet tarih sahnesine ilk olarak 17.yy sonlarında klarnetin atası diyebileceğimiz “Chalumeau” (Şalümo) ismiyle çıkmıştır. Şalümo, Fransızca kökenli bir kelime olup, kamışlı nefesli çalgılara verilen genel addır. 17. yy sonlarında Johann Christoph Denner isimli Alman çalgı yapımcısı tarafından perdeleri, ses delikleri ve ağızlık kısımlarında yapılan yenilikler ile üçüncü ve beşinci armoniklerin kullanılabilecek hale getirilmiştir. Bu gelişme ile birlikte orkestralarda pastoral (kırsal) havayı vermesi için kullanılmaya başlanmıştır. Denner geliştirdiği bu yeni çalgıya Şalümoks ismini vermiştir.

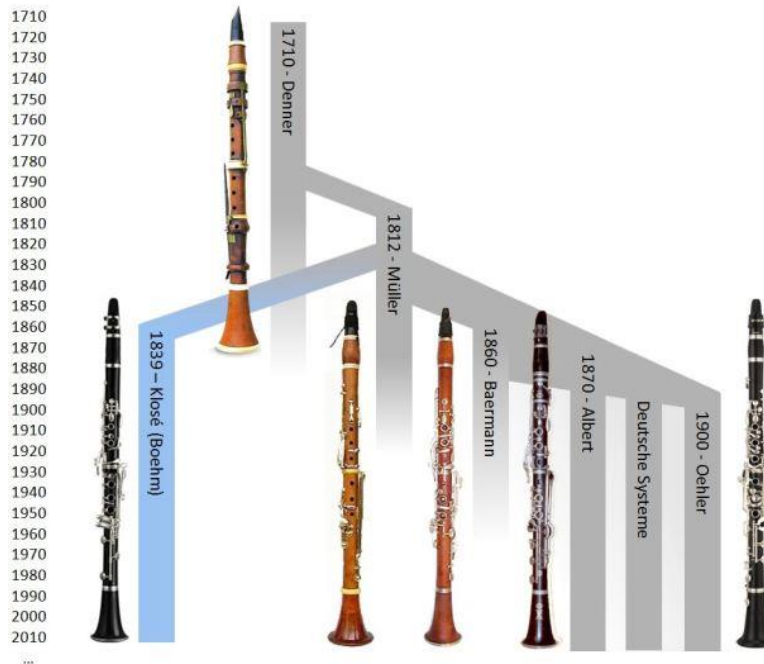
Şekil 2. Chalumeaux (şalümox) örnekleri

Denner ilk olarak Chalumeau (Şalümo)'daki düşük ses genişliğini daha kullanışlı hale getirmiştir. 1690 yılında, üzerinde değişiklikler yaptığı şalümo artık Denner tarafından Chalumeaux (Şalümoks) adı verilen yeni bir çalgı haline gelmiştir. (Brymer, 1976, s.19).

Bu enstrüman, günümüz klarnetinin ilk şeklidir. Çok parçalı olan bu yeni enstrümana Avrupa’da kullanılan bir çeşit nefesli enstrüman olan “clarion” un yerini aldığı düşünülerek “clarionet” adı da verilmiştir. Bu ad zamanla daha çok yaygınlık kazanarak bugünkü klarnet adının yerleşmesine sebep olmuştur (Çağrı, 2006, s.32).

Klarnet 18. yy başlarında orkestralara girer ve diğer ağaç nefeslileri tamamlar bir nitelik kazanır. Bu dönemdeki besteciler artık klarneti bestelerinde kullanmaktadırlar. Mozart babası Leopold’e yolladığı bir mektupta “Orkestraya klarnetleri eklediğimizde senfoninin flüt, obua ve klarnetlerle olan parlak efektini hayal bile edemezsin” demiştir (Keskin, 2010, s.7).

Senfoni orkestralarında kullanımının yaygınlaşması ile birlikte klarnet icracıları ve klarnet üzerinde çalışmalar yapan çalgı yapımcılar klarneti geliştirmeye ve kullanımı daha pratik bir hale getirmeye devam etmişlerdir. Günümüzde de halen klarnet üzerinde çalışmalar yapılmaktadır.

Şekil 3. Klarnet’in tarihsel gelişimi

1.4.1. Müller Sistem

1781 yılında Rusya topraklarında dünyaya gelen Alman asıllı, klarnet icracısı ve yapımcısı Ivan Müller, 1809 yılında kendi tasarımı olan 13 perdeli klarnetini tanıtmak için Paris’e gitmesiyle, klarnetin tarihsel gelişimine çok büyük ölçüde katkıda bulunmuştur.

Şekil 4. Müller sistem klarnet

1700'lerin sonlarında klarnette gelişmeye yönelik pek çok iyileştirmeler yapılmıştır. Daha fazla delik eklenmiş, ses deliklerinin farklı kesilme şekilleri denenmiştir. 1809 yılında Ivan Müller Paris'e gitti. Burada 13 perdeli klarnetini tanıttı ve klarnetin her perdede doğru entonasyon ile çalınabileceğini ortaya koydu. Perde sayısının 13'e çıkmasıyla tril olanakları genişlemiş oldu. Diğer tüm yenilikler gibi başlangıçta büyük bir muhalefetle karşılaşsa da Müller'in sistemi kabul edildi ve kısa sürede askeri bandolarda kullanımı yaygınlaşmaya başladı. Sadece perde sisteminde getirdiği yenilikle değil, aynı zamanda deliklerin doğru konumda bulunması sayesinde akustik açıdan da Müller'in bu buluşu klarnet üretiminde yeni bir çağın başladığı anlamına geliyordu. Zamanla, klarnete birçok detay içeren yeni eklemeler ve düzeltmeler de yapıldı, ancak Müller'in 13 perdeli klarneti her zaman önemini korudu (Street'dan aktaran Melhem, 2016, s.7).

Bütün bunlar göz önüne alındığında, Müller'in, klarnetin gelişimi süreci içerisinde ikinci büyük adımı attığı söylenmektedir. O dönemde klarnet tasarımının önemli bir kolu olan Alman klarnet yapısı, tamamen onun çalışmaları üzerine kurulmuştur (Kroll, 1965, s.67).

1.4.2. Hyacinthe Klose ve Boehm Sistem

Klarnetin keşfinden günümüze değin, klarnete ekstra perde ekleme gereği duyulmuştur. Bu, müzisyenlerin icrasına kolaylık sağlamaktan ziyade daha saf bir tonlama elde edebilme amacından kaynaklanmıştır. Bugünkü son şeklini almadan önceki süreçte klarnete tatbik edilen perde sayısı gün geçtikçe artmıştır (Çağrı, 2006, s.8)

Şekil 5. Hyacinthe E. Klose.

Klarnetin tarihsel serüveni içerisinde J.C.Denner ve I. Müller'den sonra en büyük gelişim ve değişim H.Klose tarafından gerçekleşmiştir. Klose, usta bir flüt yapımcısı olan Theobald Boehm'in flüt için geliştirdiği sistemi klarnet için uyarlamış ve klarnetin günümüzde de sıklıkla kullanılan şekline gelmesini sağlamıştır.

Şekil 6. Boehm sistem klarnet

1839-1844 yılları arasında H. Klose ve çalgı yapımcısı J. Buffet işbirliği ile tasarımı tamamlanan Boehm sistem klarnet, 1839 yılında Paris'te seğilenmiş ve kabul görmüş, 1844 yılında da J. Buffet tarafından patenti alınmıştır. Müller sistem klarnetlerden daha küçük ses deliklerine sahip, daha fazla iğne yayları olan ve en önemlisi hareketli yüzüklerin eklenmesiyle Müller sistemde 13 olan perde sayısı 17 perdeye çıkmıştır.

1.4.3. Diğer Sistemler (Albert ve Oehler Sistem)

Sanayi devrimleri ve teknolojinin ilerlemesiyle klarnetler gelişimlerini sürdürmüşlerdir. Gerek çalgı yapımcılar, gerekse klarnet icracıları klarnet ile ilgili geliştirmeler için çalışmakta ve yeni sistemler geliştirilmektedir. Günümüzde yaygın olarak üç sistem klarnet kullanılmakta ve seri üretimi yapılmaktadır. Bunlar Boehm sistem, Albert sistem ve Oehler Sistem klarnetlerdir.

J.C.Denner'ın açtığı yol Müller sayesinde çok büyük bir yol almış, Boehm ile başka bir boyut kazanmıştır. Fakat Müller'in klarneti halen üzerinde değişiklikler yapılarak kullanılmaktadır. Müller'in 13 perdeli klarnet sisteminden Albert ve Oehler Sistem klarnetler türemiştir.

Şekil 7. Albert sistem klarnet.

Eugene Albert tarafından 1858 yılında geliştirilmiş sistem, legato (bağlı) ve glisendolu çalılara daha yatkın olduğu için caz müzik ve geleneksel müzik icracıları tarafından tercih edilmektedir. Boehm sistem klarnetlerde çözümlenmiş çapraz parmak pozisyonları Albert sistem klarnetlerde çözümlenememiştir. Bu durum icracılara çalım zorluğu doğurmaktadır.

Şekil 8. Oehler sistem klarnet.

Oskar Oehler'in bulucusu olduğu Oehler Sistemde 22 perde ve 5 yüzük vardır. Daha çok Almanya'da kullanılmakta olan bu sistem Müller sisteminin geliştirilmiş şeklidir. Fransız klarnetlerinden perde sistemleri yüzünden tınsal olarak da farklı duyularlar. Usta bir klarnet vitüözü olan Carl Bearmann'ın bu sistemin gelişmesinde katkısı olmuştur (Keskin, 2010, s. 12).

1.5. Klarnet Çeşitleri

Klarnet ailesi çok geniş bir yapıya sahiptir. Kalın sesi çıkarabilen kontrbas klarnetten, çok ince seslere ulaşabilen la bemol soprano klarnete kadar yaklaşık 15 kadar klarnet mevcuttur. Neredeyse tüm müzik türlerinde kullanılan klarnetler, Senfoni orkestraları, Filarmoni orkestraları, Operalar, Askeri ve Sivil Bandolar ve geleneksel müzik orkestralarında kendine yer bulmuştur. Bu müzik topluluklarında sıklıkla kullanılan klarnetler şöyledir;

1.5.1. Si Bemol Klarnet

Klarnet ailesinin en yaygın şekilde kullanılan üyesidir. Klasik Müzik, Caz Müzik, Bongo ve çeşitli geleneksel müzik gruplarında kullanımı yaygındır. Yaklaşık dört oktavlık ses aralığına sahiptir ve yazılan notanın büyük ikili kalını duyulur.

Şekil 9. Boehm sistem si bemol klarnet.

Şekil 10. Albert sistem si bemol klarnet.

1.5.2. La Klarnet

La klarnet, transpozisyonundan kaynaklı olarak si bemol klarnet ile icra edilmesi güç olan pasajları çalıcının daha rahat icra etmesini sağlar. Si bemol klarnetten yarım ses, yazılan notadan küçük üçlü kalın duyulur. Si bemol klarnet ile aynı perde sistemine sahiptir fakat perdeler arası mesafeler si bemol klarnete göre biraz daha fazladır bu sebeple si bemol klarnette göre biraz daha uzundur. Daha çok klasik müzik orkestralarında Si bemol klarnete destek amaçlı ya da solo eserler için kullanılır.

Şekil 11. Boehm sistem la klarnet.

Şekil 12. Albert sistem la klarnet.

1.5.3. Mi Bemol Klarnet

Ailenin, kullanımı yaygın olanlarının en küçük üyesi olan mib. Klarnet, pikolo klarnet olarak da adlandırılır. Klasik müzik dışında kullanım alanı da vardır. Sib. Klarnetteki gibi alt ve üst gövdeleri birbirinden ayrılmamaktadır ve bu durumda da 4 parçadan oluşmaktadır. Kendi özel ağızlığı ve kamışıyla çalınır (Keskin, 2010, s.15).

Küçük olması sebebiyle ince olan ses rengi sayesinde, eserlerde si bemol klarnet ile çalması güç olan tiz pozisyonları daha rahat pozisyonlarda aynı registerdan icra edebilir. Aynı zamanda erken yaşta klarnet çalmaya başlayan öğrencilere temel pratiklerin kazandırılması amaçlı kullanılır. Klasik müzik orkestraları ve bandolarda kullanımı en yaygın olan küçük boy klarnettir.

Şekil 13. Boehm sistem mi bemol klarnet.

Şekil 14. Albert sistem mi bemol klarnet.

1.5.4. Do Klarnet

Si bemol klarnet ile karşılaştırıldığında boy olarak biraz daha kısa olan Do klarnet, diğer tüm klarnetlerin aksine yazıldığı yerden duyulur. Transpoze yapma ihtiyacı olmayan bu klarnetlerin kullanımı çok yaygın değildir. Bazen okullarda öğrencilere ve nadiren klasik müzik orkestralarında ya da bando eserlerinde kullanıldığı görülmektedir.

Şekil 15. Boehm sistem do klarnet.

1.5.5. Sol Klarnet

İsmi daha çok Türk klarneti olarak geçen Sol klarnet, son yıllarda Boehm sistemli üretimi yapılsa da, daha çok Albert sistemli olarak üretilir ve Türk müziği icrasında kullanılır. Türk müziği makam sistemine ve tınlama bölgelerine daha uygun olan bu klarnet ile Türk müziği icrası daha etkili yapılır. Sol klarnet, sib. ve la klarnete göre biraz daha uzundur. Yumuşak bir sese sahiptir ve perde sistemi makamsal müziğin temelini oluşturan komalı sesleri çıkarmaya daha uygundur.

Şekil 16. Albert sistem sol klarnet.

1.5.6. Alto Klarnet

Mi bemol ses tonundan duyduğumuz alto klarnet, mi bemol klarnetten bir oktav alttadır. Bazı topluluklarda yani klarnet korolarıyla birlikte özellikle bas klarnete eşlik eden en beğenilen ve ideal klarnettir. Alto klarnetlerin değişik modellerinde bas klarnette bulunan ayaklık mevcuttur bu ayaklıkların olmadığı modellerde ise çalınacağı zaman taşınabilmesini sağlayan boyuna takılan bir askı ile kullanılması gerekmektedir (Erdoğan, S. 2017, s.13).

Şekil 17. Alto klarnet (mi bemol).

1.5.7. Bas Klarnet

Si bemol klarnetten bir oktav aşağıda tınlayan bas klarnet, hacimli ve ağır bir çalgıdır. Bu sebeple bir ayak üzerinde durur ve yere dayanarak çalınır. Kalın bir ses rengine sahip, kendine özgü olgun ve etkileyici bir tonu vardır. Senfoni orkestraları ve bandoların yanı sıra küçük oda müziği orkestralarında da sıklıkla bas görevi almaktadır.

Şekil 18. Bas klarnet (si bemol).

1.5.8. Kontrbas Klarnet

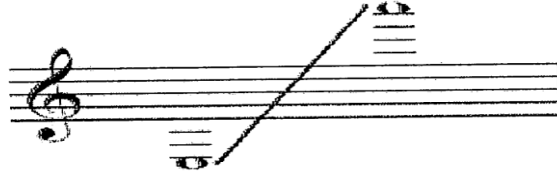
Kontrbas klarnet, Si bemol Bas Klarnetten bir oktav aşağıda duyulmaktadır. Hem metal, hem de ağaçtan yapılır. Kontrbas klarnet için yazılmış eserler olmasına rağmen bunlar pek duyulmamıştır. Çoğu orkestrada kontrbas klarnet bulunmaz. Bu çalgının düz modeli 150 cm. olup ağaçtan yapılmaktadır. “U” şeklindeki silindir yapıya sahip olanı ise metaldir (Çağrı, 2006, s.22).

Şekil 19. Kontrbas klarnet (si bemol).

1.6. Klarnet 'in Ses Aralığı ve Tınlama Bölgeleri

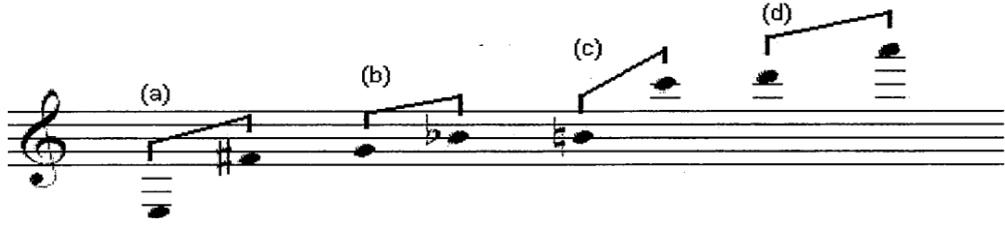
Transpoze bir çalgı olan klarnetin notaları sol anahtarı üzerinden yazılır. Yaklaşık 4 oktavlık bir ses genişliğine sahip olan klarnetle, dizek altı 3. ek çizginin altına yazılan kalın Mi notasından, dizek üstü 4. ek çizginin üzerinde yazılan ince Sol notasına kadar temiz ve parlak bir şekilde ses elde edilebilir. 4. ek çizgideki Sol notasının üzerindeki sesler çeşitli yollarla, her klarnetçiye ve klarnet yapısına göre farklı şekilde üretilebilir (Güvençli, 2017 s.20).

Şekil 20. Klarnetin ses aralığı (Melhem, 2016, s.31).

Kalın “Mi” notasından bir sonraki oktavda yer alan “Si bemol” sesine kadar kromatik olarak aşağıdan yukarıya ses perdelerinin açılması yoluyla ses elde edilir. “Si bemol” sesinde kullanılan ek perde sayesinde, dizek altına yazılan 3. ek çizginin altındaki kalın “Mi” notasının pozisyonu ile bir sonraki oktavda yer alan ve dizek üzerinde 3. çizginin üzerine yazılan Si notası aynı pozisyona gelmektedir. “Si” notası ve bu notadan sonraki sesler aynı prensip ile üretilmektedir. Sadece dizek üzerine yazılan 1. ek çizgideki “La” sesinden sonra daha ince sesleri elde edebilmek için farklı pozisyonlar kullanmak gerekmektedir.

Klarnetin dört farklı tınlama bölgesi bulunmaktadır. Bunlar Şekil. 21’de gösterilmiştir.

Şekil 21. Klarnetin tınlama bölgeleri (Melhem, 2016 s.34.).

- a) Kalın Ses Bölgesi: Kalın “Mi” notasından bir sonraki oktavda yer alan “Fa diyez” sesine kadar olan bu bölgeye “Chalumeau” yani Şalümo bölgesi de denir. İsmi klarnetin en ilkel hali olan Şalümo’dan almaktadır. Bu bölgedeki ses tınları zengin, koyu, mat, dolgun, mistik vb. sıfatlarla ifade edilebilir.
- b) Kötü Sesler: “Sol” notasından büyük üçlü yukarıdaki “Si” bemol notasına kadar olan bölge klarnetler için en puslu seslerin çıktığı bölgedir. Bu bölge klarnetin ortaya çıkışından beri yapılan teknik geliştirmeler ile seslerin daha belirgin ve parlak çıkmasını sağlamış fakat halen tam olarak yeterli olamamıştır. Bu bölgedeki ses tınları zayıf ve soluk gibi sıfatlarla ifade edilebilir.
- c) Orta Ses Bölgesi: Dizek üzerindeki “Si” notasından, dizek üzerindeki 2. ek çizgi “Do” sesine kadar olan bu bölgeye “Clarino ya da Clarion” yani Klarino bölgesi de denir. Klarnete adını veren bu bölge, çalgının kendini en güzel, en etkili ifade edebildiği bölgedir. En gösterişli klarnet soloları bu bölgeye yazılmış ve icra edilmektedir. Bu bölgedeki ses tınları parlak, duru, sıcak ve etkileyici gibi sıfatlarla ifade edilebilir.
- d) İnce Ses Bölgesi: Dizek üzerinde 2. ek çizgi üzerine yazılan “Do” notasından bir oktav arasında çıkarılabilen tüm seslere kadar olan bu bölgeye Altissimo bölgesi de denir. Bu bölgedeki sesler gür çalındığında rahatsız edici, fakat yumuşak çalındığında flütün ses rengine yakın hoş ve sade bir tınıdadır.

Ağaç üflemeli çalgılar arasında kendi ses alanları içinde en türdeş (homojen), en benzer nitelikler taşıyan çalgı klarnettir. Hangi ses alanı kullanıyor olursa olsun klarnetin sahip olduğu tüm tınlama bölgelerine damga vuran etkileyici bir ses rengi vardır ki, tanımakta hemen hiç bir zaman zorluk çekilmez. Klarnetin bir başka önemli özelliği de şudur: En kalın seslerinden en ince seslerine dek herhangi bir ses alanı içindeyken, varla yok arası bir "*pp (pianissimo)*" dan, son derece şiddetli bir "*ff (fortissimo)*" ya dek her hangi bir gürlük, klarnette başarıyla seslendirilebilir.

1.7. Klarnet Eğitimi

Müzik eğitiminin mutlak gereklerinden biri de çalgı eğitimidir. Bu eğitim süreci eğitimci tarafından iyi planlanmalı, organize edilmeli ve geliştirilmelidir. Öğrencinin müzikal dünyası her geçen gün değişirken uygulanan eğitimin niteliği aynı şekilde kalmamalıdır (Lawson, 1995, s.123.). Başlangıçta uygulanacak düzeye uygun, bilimsel ve sistemli bir eğitim; kaliteyi arttıracak, yanlış yönelimleri baştan engelleyecek ve sürecin hızlanmasına yardımcı olacaktır (Ceylan, 2010, s.18.).

(Keskin, 2010 s.24)'in 2010 yılında yapmış olduğu bir araştırmaya göre 5 üniversitenin eğitim fakülteleri güzel sanatlar eğitimi bölümü müzik öğretmenliği anabilim dalı programlarında klarnet eğitimi de verilmektedir. Bu sayının, aradan geçen zaman da göz önüne alındığında ve güzel sanatlar fakülteleri de bu alana eklendiğinde arttığı düşünülmektedir. Klarnetin büyük bir ses genişliğine sahip olması, hızlı ve dokunaklı pasajlarda etkin kullanımı, çok pahalı olmaması ve geleneksel müziklerimizi icra etmeye olan yatkınlığından kaynaklı klarnet eğitimine olan ilginin gelecek yıllarda daha da artacağını bize göstermektedir.

Her çalgıda olduğu gibi klarnette de belirli bir öğretim metodunu en iyi şekilde uygulamak, kişisel farklılıklara göre yeni metotlar geliştirmek ve disiplinli çalışmak en önemli faktördür. Diğer bir yandan klarnet eğitimi başlangıcında kullanılan klarnet, ağızlık, bilezik ve kamış gibi materyallerin de önemi büyüktür. Bu donanımın marka ve kalite bakımından nispeten iyi olanlarıyla klarnet eğitimine başlamak avantaj sağlayacaktır (Pino, 1998, s.4).

Yapılan araştırmalar eğitim fakültelerine bağlı güzel sanatlar eğitimi bölümleri müzik öğretmenliği anabilim dalları ve güzel sanatlar fakültesi müzik bölümleri için planlanmış ve düzenlenmiş ayrıntılı bir öğretim metodunun bulunmadığını göstermektedir. Sadece konservatuarlar ve güzel sanatlar liseleri için hazırlanmış programlar bulunmakta fakat onların da tek yönlü eğitime yönelik hazırlandığı tespit edilmiştir. Planlı ve ayrıntılı klarnet eğitimi müfredatı bulunmayan mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda flüt programından yararlanılarak klarnet eğitiminin verildiği görülmüştür. Flüt programı incelendiğinde, eğitim öğretimin ilk döneminde bütün üflemeli çalgıların birlikte ele alındığı ve üflemeli çalgı çalmanın ortak temel prensiplerini amaçladığı sonucuna ulaşılmıştır (Keskin, 2010, s.24).

(Çelik, 2008, s.86)'in yaptığı bir çalışmaya göre klarnet eğitimi süreci 7 seviye olarak belirlenmiş ve en temelden, en ileri düzeye kadar kademe kademe süreç yazılmıştır. Bu süreç incelendiğinde başlangıç düzeyinde ilk olarak duruş-tutuş ve dudak pozisyonlarının sağlıklı oturabilmesi için temel çalışmalar ve ilkeler maddelenmiş ardından, bu düzeyde öğrenilmesi gereken majör ve minör dizilerden ve bağlı (legato), bağısız (detache) ve kesik kesik (staccato) üfleme tekniklerinin geliştirilmesinden bahsedilmiştir.

Başlangıç klarnet eğitimi düzeyinde yapılan tüm çalışmaların, öğrencilerin temel müzik eğitimi ile paralel bir şekilde gelişim göstermesinin önemini büyüktür. Klarnet eğitimi başlangıç düzeyinde kalın ses bölgesiyle başlar, bu bölgede temel tekniklerin öğrenilmesiyle orta ve tiz ses bölgelerine geçiş yapılır. Her seviye için uygun eserler ile öğrencilerin müzikalimleri de bir yandan geliştirilir. Başlangıç, orta ve ileri düzey klarnet eğitiminde, diğer çalgılarda da olduğu gibi oda müziği ve birlikte çalma etkinliklerinin önemi büyüktür. Bu etkinlikler öğrencilerin hem bireysel performanslarını geliştirecek hem de birlikte çalma becerilerini ileri taşıyacaktır.

Çalgı eğitimindeki en temel gereklilik olan bireysel çalışma disiplini ve sistemi, öğrencilerin çalgı çalma becerilerini geliştirecek en önemli faktördür. Bu disiplin ve sistem oluşmadığı sürece gelişim hem yavaş olacak hem de istendik davranışlar kazanılmayacaktır.

Uluslararası düzeyde klarnet eğitimi programları incelendiğinde temel olarak hedeflerin aynı olduğu fakat başlangıç düzeyleri için daha fazla kaynak kullanıldığı ve geleneksel müzik birikimlerinin etkin bir şekilde eğitim sürecine dahil edildiği, bu yolla çalgı ile öğrenci arasında hızlıca bağ kurulduğu ardından orta ve ileri düzeylerde öğrencilerden beklentilerin hemen hemen aynı olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Avrupa ve Amerika'da yaygın eğitim programları kapsamında yapılan müzik derslerinin içerikleri incelendiğinde ise, temel müzik kavramlarının melodika yardımı ile öğrencilere kazandırılmasının ardından ortaokul ve lise düzeylerinde üflemeli çalgılar eğitimi verilerek okul bandosuna hazırlık yapıldığı görülmüştür. Bu kapsamda klarnet eğitimi verildiği ve bu eğitimin içeriğinin geleneksel ve popüler kültür öğelerini de içerdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ülkemizdeki klarnet eğitimi özelinde yapılan çalışmalar ve mevcut programlar incelendiğinde, Ulusal düzeyde evrensel değerlere uygun ve geleneksel özellikleri içinde

barındıran bir klarnet eğitim programı bulunamamış ve bu konu üzerine yapılan çalışmalar bir araya toplanmamıştır.

1.8. Türkiye’de Klarnet Eğitimi Tarihi

Osmanlı Devleti’nin Tanzimat süreciyle başlayan batılılaşma hareketi sürecinde ortaya çıkan kültürel etkileşim ve değişimler, Osmanlı Devleti’nin müzik yaşantısında yeni yapılanmalar ortaya çıkarmıştır (Gündüz, 2016, s.2). Padişah II. Mahmut 1826’da Yeniçeri Ocağı’nı dağıtıp yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye’yi kurmuş ve Yeniçeri Mehterhanesini dağıtarak batılı modern askeri bando takımlarını hazırlayacak olan “Muzıka-yı Hümayun” u oluşturmuş; başına da İtalya’dan Guiseppe Donizetti’yi getirtmiştir (İlyasoğlu, 2009, s.295).

Şekil 22. Guiseppe Donizetti (1788-1856)

Donizetti Paşa bandoyu geliştirmek için daha önce Yeniçeri Mehterhanesinde hiç yer alamamış olan üflemeli çalgıları İtalya’dan, her üflemeli çalgı için öğretmenleri de Avrupa’dan İstanbul’a getirtmiştir(Önder, 2005’ten akt. Ceylan, 2010, s.23). Bu çalgılardan biri de Boehm sistem klarnet olmuştur.

Muzıka-yu Humayun bünyesinde ilk klarnet eğitimci “Tüysüz” lakaplı Francesco’dur. 1839 yılında Paris Konservatuvarı’nda profesör olan Klose, 1845 yılında Boehm sistem

klarnet eğitimi vermeye başladığı ve Muzıka-yu Humayun’a klarnet eğitimi için getirilen Francesco’nun da Klose’nin ilk öğrencilerinden olduğu bilinmektedir (Eralp,1999’dan akt. Şen, 2008, s.15).

Muzıka-yu Humayun bünyesinde Klose’nin öğrencisi olan Francesco ile başlayan si bemol klarnet eğitimi, batı müziği temelli gelişmiş ve ilk olarak Mehmet Ali Bey’in yetiştirilmesine olanak tanımıştır. Mehmet Ali Bey Muzıka-yu Humayun’un yetiştirdiği en iyi klarnet icracılarından biri olarak tarihe geçmiş ve okul bünyesinde klarnet sınıfı kurarak yeni klarnetçilerin yetişmesine yardımcı olmuştur. Bu klarnetçilerden biri de sadece ulusal düzeyde değil aynı zamanda uluslararası düzeyde de saygınlık kazanmış Zati Arca’dır. Arca, ilk olarak keman eğitimi almış ardından flüt sınıfına geçmiştir. Fakat Mehmet Ali Bey’in klarnet sınıfını genişletmek için flüt sınıfından bazı öğrencileri klarnet sınıfına geçirdiği bilinmektedir. Bu kişiler arasında Zati Arca da bulunmaktadır. Arca, kısa sürede klarnete adapte olmuş ve kendisini kanıtlamıştır. Mehmet Ali Bey’in kendisinden sonra sınıfı devrettiği kişi Zati Arca’dır. Arca da yine ulusal ve uluslararası düzeyde saygınlık kazanmış olan Veli Kanık’ı yetiştirmiştir. Kanık ise Türk bandoculuğuna büyük hizmetler vermiş olan İhsan Servet Küñçer’i yetiştirmiştir.

Mehmet Ali Bey ve Zati Arca’nın temelini attığı “Türk Klarnet Okulu” ekolü daha sonraları İstanbul Belediye Konservatuarı’nda Hayrullah Duygu’nun yetişmesini sağlamıştır. Duygu’nun Ankara’ya Cumhurbaşkanlığı Senfoni orkestrasında çalışmaya gelmesi ve Ankara Devlet Konservatuarı’nda ders vermeye başlamasıyla ise Aykut Doğansoy yetişmiştir. Doğansoy ise sayısız öğrenci yetiştirmiş ve “Türk Klarnet Okulu” ekolünün devamlılığını sağlamıştır.

Günümüzde mesleki düzeyde klarnet eğitimi, farklı yaş ve düzeyde; konservatuarlar, eğitim fakültelerine bağlı müzik öğretmenliği a.b.d.’leri, güzel sanatlar fakültesi müzik bölümleri, silahlı kuvvetler bando okulları ve güzel sanatlar liselerinde verilmektedir. Bu kurumlar nitelikleri bakımından farklı meslek alanları için öğrenci yetiştirmektedirler. Bu sebepten dolayı farklı eğitim metotları ve programları uyguladıkları düşünülmektedir.

Mesleki düzeyde klarnet eğitimi veren kurumların en başında gelen konservatuarlar, sanatçı yetiştirme misyonu ile kurulmuş ve “Türk Klarnet Okulu” ekolünün devamı niteliğinde programlanmıştır. Bu sebeple asgari düzeyde standartlaşmış bir eğitim vermektedirler. Fakat konservatuarlar dışında kalan mesleki müzik eğitimi kurumlarında, öğrencilerden beklentiler müziğin, hem evrensel hem de geleneksel boyutlarını

kapsamaktadır. Bu durum, Francesco ile başlayan ve batı müziği temelli şekillenmiş klarnet eğitiminin, konservatuarlar dışında, mesleki düzeyde klarnet eğitimi alan öğrencilerin ve bahsi geçen kurumların beklentilerini yeterli düzey ve zamanda karşılayamamaktadır. Bu konudaki eksiklik ve ihtiyaçlar için halen hem evrensel hem de geleneksel boyutları bir arada, yeterli bir düzeyde taşıyan klarnet eğitimi programı geliştirilememiş ve asgari düzeyde bir standart yakalanamamıştır.

1.9. Tonalite ve Makam Kavramları

1.9.1. Tonalite

Tonalite kavramının temeli, eski Yunanlıların kullandığı ve yalnızca piyano tuşesindeki beyaz tuşlardan oluşan dizilere –yani modlara- dayanmaktadır. Kilise müziğinde de kullanılmakta olan bu modlardan en yaygın olanları “İyonyen” ve “Eolyen” modlarıdır. Zamanla bu iki mod kilise müziğinden dışlanmış; “İyonyen” modu majör, “Eolyen” modu ise minör dizi olarak tonal sistemin temelini oluşturmuşlardır (Özgür&Aydoğan, 2009).

Tonalite kavramı birçok müzik eğitimcisi ve müzik bilimcisi tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Cangal (2005)’a göre tonalite; diyatonik diziler içinde yükseklik derecelerine göre sıralanmış olan seslerin, o diziler içinde yüklendikleri sistematik ilişki ve işlevlere uygun olarak kullanılmasıyla oluşan ve ilgili dizilerin verdiği müziksel etkiyle paralellik gösteren ilişkiler bütünüdür.

Say (2005)’a göre ise tonalite; dizilerin ve tonların ne şekilde kurulmuş bulunduğunu açıklayan sistem ile onun dayandığı kurallar bütünüdür ve bir dizide öteki bütün sesleri kendine doğru çeken bir temel ses özelliğindeki tonik sesi ile belirlenir.

Tonalite majör ya da minör dizilerle oluşabilmektedir. Bu dizilere tonal diziler, tonal diziler kullanılarak yapılan müziklere ise tonal müzik denmektedir (Aydoğan, 1998).

Tonal sistemde yazılmış bir parça, dizinin birinci, üçüncü veya beşinci derecelerinden herhangi biri ile başlayabilirken; zorunlu olarak dizinin tonik (eksen) sesi olan birinci derecesi ile bitmelidir. Bu da tonal müzikte tonik sesin önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

1.9.2. Makam

Makam kavramı, bazı müzik eğitimcileri ve müzik bilimciler tarafından farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Özgür ve Aydoğan (2015)'a göre bu farklılıkların başlıca nedenleri arasında; Türk müziğinin (Türk halk ve Türk sanat müziği) bir bütün olduğunu gösterme, kuram ve uygulamadaki farklılıklara çözüm arama, eski kaynakları farklı yorumlama, Türk müziğine tek sesli boyutun yanında çoksesli bir yapı kazandırma girişimleri sayılabilir.

Türk müzik kültüründe bulunan makamsal yapıların kökleri, dünya coğrafyası üzerinde oldukça geniş bir alana yayılmıştır ve en eski zamanlardan beri makam olgusuna büyük önem verilmiştir (Levendoğlu Yılmaz, 2002).

Türk müziğinde makam, bir ezgiyi oluşturan dizi, ses ilişkileri, duruculuk-yürüyücülük, güçlü perde, inicilik-çıkıcılık, perdeler, koma değerleri ve ses genişliği gibi birçok öğeyi içeren ve o ezginin ses dünyasını ifade eden çok belirleyici bir tanımlamadır (Tuğcular, 2002).

Özkan (2006)'a göre; Türk müziğinde diziler bir dörtlü ile bir beşliden, ya da bir beşli ile bir dörtlüden meydana gelmektedir. Dizilerin en önemli perdeleri de durak, güçlü ve asma karar perdeleridir. Bir dizide durak ve güçlü'nün önemi belirtilmek ve diğer kurallara da bağlı kalmak suretiyle nağmeler meydana getirerek gezinmeye ise makam denmektedir.

Bu şekilde birbirinden farklı tanımlar incelendiğinde bir makamın oluşması, açıklanması için her şeyden önce bir dizinin olması gerektiği; dizi olmadan durak, yardımcı durak, güçlü ve benzeri kavramların oluşamayacağı görülmektedir. Her ezginin bir dizisi olduğuna göre, dizi sözcüğünü çıkardığımızda bir makamı tanımlamak, kavramak, belli aralıklardan ya da ezgi kalıbından söz etmek mümkün değildir. Bir dizi, kullanıldığı dönemin kültürel anlayışına uygun olarak işlenerek makamsal bir yapıya dönüşür (Özgür&Aydoğan, 2015).

Tonal dizilerin kullanılmasıyla tonal müzik olduğu gibi; makamsal dizilerin kullanılmasıyla da makamsal müzik oluşmaktadır. Türk müziğinde yaklaşık olarak 500 farklı makam bulunmaktadır fakat bunların büyükçe bir kısmı günümüzde kullanılmamaktadır. Sıklıkla kullanılan makamlar da 3 ayrı başlık altında incelenmektedir. Bunlar;

- Basit Makamlar

- Bileşik (Mürekkip) Makamlar
- Göçürülmüş (Şed) Makamlar

olarak gruplanmıştır. Araştırmada kullanılan Kürdi, Hicaz ve Hüseyini makamları basit makamlar grubuna dâhildir.

1.10. Araştırmada İncelenecek Makam Dizileri

1.10.1. Kürdi Makamı

Şekil 23. Kürdi makamı dizisi.

Durağı düğah perdesi (La), seyri çıkıcı ve dizisi yerinde Kürdi dörtlüsüne, Neva (Re) perdesinde Buselik beşlisi eklenmesiyle meydana gelmiştir. Güçlüsü Neva perdesi yedeni ise Rast (Sol) perdesidir. Donanıma Si için küçük mücennep (5 koma) bemolü yazılır.

Dizinin seyrine düğah perdesinden başlanılır, önce Kürdi dörtlüsünün sesleri verilir ardından Neva perdesinde asma kalışlar yapıldıktan sonra dizinin üst kısmında bulunan Buselik beşlisi seslerine geçilir. Tiz duraktan aşağı dönülürken Neva'da Hicaz yapılabilir. Neva perdesinde tekrar kalış gösterildikten sonra, Düğah perdesine inilirken Hicaz dörtlüsü de kullanılır, ancak bitiş, Kürdi dörtlüsünün sesleri ve tam karar Düğah perdesi ile yapılır (Yılmaz, 1988, s.85).

1.10.2. Hicaz Makamı

Şekil 24. Hicaz makamı dizisi.

Durağı düğah perdesi (La), seyri inici-çıkıcı (bazen sadece çıkıcı) ve dizisi yerinde Hicaz dörtlüsüne, Neva'da (Re) Rast beşlisinin eklenmesiyle meydana gelmiştir. Güçlüsü Neva perdesi yedeni ise 2. çizgideki Rast (Sol) perdesidir. Donanımına Si için bakiye yani 4 koma bemolü, Fa ve Do sesleri için de yine bakiye yani 4 koma diyezi yazılır.

Hicaz makamının seyrine genellikle Neva perdesinden başlanır. Hicaz dörtlüsünün sesleri verilerek Neva perdesinde asma kalışlar yapılır ve dizinin üst tarafında bulunan Rast beşlisinin seslerine geçilir. Tiz duraktan dönülürken çıkıcı durumda Eviç perdesi kullanılabilirken inici durumda Acem perdesi de kullanılabilir. Bu durumda Neva perdesine Buselik beşlisi meydana getirilmiş olur. Güçlüde kalışlar gösterildikten sonra Hicaz dörtlüsü sesleri kullanılarak Düğah perdesinde tam karar yapılır.

1.10.3. Hüseyni Makamı

Şekil 25. Hüseyni makamı dizisi.

Durağı düğah perdesi (La), seyri inici-çıkıcı ve dizisi yerinde Hüseyni beşlisine, Hüseyni'de (Mi) Uşşak dörtlüsü eklenmesiyle meydana gelmiştir. Güçlüsü Hüseyni (Mi) perdesi, yedeni ise Rast (Sol) perdesidir. Donanımına Si için koma yani 1 ya da 2 koma bemolü, Fa sesi için bakiye yani 4 koma diyezi yazılır.

Dizinin seyrine genellikle güçlüsünden başlanır ve Hüseyni perdesi civarında ısrarlı kalışlar yapılarak, dizinin alt tarafında bulunan Hüseyni beşlisinin sesleri verilir. Güçlüsünde kalış gösterildikten sonra Uşşak dörtlüsü seslerine geçilir ardından çıkıcı durumda kullanılan Eviç perdesi, inici durumda Acem sesi haline getirilir. Bu durum Hüseyni perdesi üzerinde Kürdi dörtlüsü meydana getirmektedir. Son olarak Hüseyni perdesinde asma kalış yapılır ve Hüseyni beşlisi sesleri kullanılarak kara sesi olan Düğah perdesine varılır.

1.11. Türk Müziği Makam Dizilerinin Tampere Sistem Çalgılar ile Seslendirilmesi

Geleneksel Türk müziği makam dizilerinin tampere sistem çalgılar ile seslendirilmesine yönelik çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bazı eğitimciler bu fikre makamların etkilerini kaybettiklerini savunarak karşı çıkmakta, bazı eğitimciler ise geleneksel Türk müziği makamlarının bu yol ile evrenselleşmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Bu konu ile ilgili yapılmış birçok araştırma olduğu gibi tartışmalar da halen devam etmektedir.

Sun (2004 s.3)'a göre Türk müziği ses sistemindeki komalı seslerin en yakınındaki tampere seslere aktararak yazılıp, makam dizilerini evrensel standartlarda müzik dünyasının ve bestecilerin hizmetine sunulmasının doğru olacağını söylemiştir. Bu yolla da isteyenlerin makamların geleneksel kullanılışlarını göz önünde bulundurarak yararlanmasının, isteyenlerin de bu dizileri kendilerine özgü bir anlayışla kullanarak besteler yapması fikrini savunmuştur.

Geçmişten günümüze bu fikri birçok müzik eğitimcisi benimsemiş ve bu sistem ile makamların öğretimi konusunda çalışmalar yapmıştır. Acay (2009)'a göre Türk müziğinde kullanılan bazı makamların tonal diziler ile ilişkilendirilerek öğretimi pratikleştireceği ve evrensel müzik ile geleneksel müzik arasında bağ kurulabileceğini savunmuştur. Bu fikirden yola çıkarak bir yaklaşım geliştiren Acay;

- Majör dizilerini aktarılmış Rast makamı dizisi, majör dizilerin ilgili minör dizilerini ise aktarılmış Nihavent makamı dizisi,
- Majör dizilerinin ikinci derecesindeki ses üzerinde oluşturulan dizileri aktarılmış Hüseyini makamı dizisi,
- Majör dizilerinin üçüncü derecesindeki ses üzerine oluşturulan dizileri aktarılmış Kürdi makamı dizisi,
- Armonik minör dizilerinin 5. derecesindeki sestten başlayan dizileri de aktarılmış Hicaz makamı dizisi,

olarak kabul ettiği bir yaklaşımı benimsemiş ve bu konu üzerinde çalışmalar yaparak makam eğitimini bu yolla öğrencilere aktarmayı başarmıştır.

1.12. Problem Durumu

Osmanlı Devleti'nin batılılaşma hareketini takiben Mehter Takımları yerine Bando takımları kurulması, Bandonun temel sazlarından biri olan klarnet ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. O dönemlerde Geleneksel Türk Müziği'nde klarnet kullanılmadığı ve eğitimi verilemediğinden, bu ihtiyacın giderilebilmesi için Avrupa'da yaygın olarak kullanılan, repertuarı geniş ve farklı eğitim metotlarına sahip "Si Bemol" klarnet eğitimi verilmeye başlanmış ve ülkeye yabancı eğitimciler getirtilmiştir.

Gerek bu dönemden günümüze uygulanan klarnet eğitim programlarından, gerekse kaynak bulma kolaylığı, kolay ulaşılabilir olması ve birçok müzik türüne eşlik edilebilen bir çalgı olmasından kaynaklı mesleki müzik eğitimi veren kurumlardaki klarnet eğitiminde yaygın olarak "Si Bemol" klarnet kullanılmaktadır.

Si bemol klarnet, ses perdeleri tampere sisteme uygun olarak geliştirilmiş bir çalgıdır. Bu sebeple, Geleneksel Türk Müziği'nde kullanılan bazı makamları icra etmek ancak başka teknikler ya da doğal kullanımda var olmayan perdeler ile mümkün olabilmektedir. Bu duruma ek olarak si bemol klarnetin, transpoze bir çalgı olması ve Geleneksel Türk Müziği ile tonal müziğin ses sistemlerinin farklı olması, eğitim sürecine yeni başlayan öğrenciler için içinden çıkılması güç durumlar oluşturmaktadır. Bu durum makamsal eğitimin, ancak eğitim sürecinde temel pratiklerin kazandırılmasından sonra daha ileri düzeyde öğrencilere verilebilmesine sebep olmaktadır. Ayrıca, günümüzde halk arasında duyulan ilginin artmış, Türk Müziği tarafından kabul görmüş ve her tür çalgı grubunda kendine yer bulabilen klarnete mesleki müzik eğitimine başlayan öğrenciler tarafından oldukça fazla talep olmaktadır. Fakat konservatuarlar dışındaki mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda yeterli sayıda kadrolu klarnet öğretim elemanı bulunmamasından ve bu kurumlarda mesleki klarnet eğitiminin belirli standartlara sahip olmamasından kaynaklı, öğrenciler tarafından oluşan taleplere yeterli düzeyde cevap verilememektedir.

Mevcut durumda öğretim elemanları, TSK Armoni Müzikası, Senfoni, Opera, Kültür Bakanlığı, TRT veya ulaşılabilen diğer kurumlardan geçici görevlendirme ile getirtilmektedir. Geçici görevlendirme ile gelen öğretim elemanları ya makamsal müzik kavramından ya da tonal/evrensel müzik kavramından uzak olmakta, sadece bir tür üzerinde uzmanlaşmış olmaktadır. Bu durum da, konservatuarlar dışında kalan mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda klarnet eğitimi görmekte olan öğrencilerin tek yönlü kalmasına sebep olabilmektedir. Bu eksiklik kişisel farkındalıklar ve ihtiyaca cevaben

pratikte eğitimin ileriki yıllarında çözülebilmekte fakat teorik olarak hep bir karmaşa yaratmaktadır. Müzik eğitimcisi yetiştiren kurumların öğrenci alım sınavlarından, ara ve dönem sonu sınavlarına kadar neredeyse her alan dersinde öğrencilerden hem tonal hem de makamsal eserler seslendirmeleri beklenmektedir. Fakat başlangıç klarnet eğitimi düzeyinde öğrenilen seslerin yetersizliği ve pozisyon tersliğinden kaynaklı makamsal eserleri geleneksel yazıldığı yerlerinden icra etmek mümkün olamamaktadır.

Tüm bu bilgilerin ışığında ve sorunlardan hareketle araştırmanın problem cümlesi;

“Başlangıç düzeyi klarnet öğretim sürecinde makamsal eserlerin seslendirilme durumlarına yönelik nasıl bir çalışma modeli önerilebilir?” olarak belirlenmiştir. Bu ana problemten çerçevesinde aşağıda yer alan alt problemlere yanıt aranmıştır.

1.13. Alt Problemler

1. Çalışma grubu öğrencilerinin geleneksel yazıldığı yerden (la) kürdi makamına ilişkin performans değerlendirme öntest sonuçları nasıldır?
2. Çalışma grubu öğrencilerinin do majör ile ilişkilendirilmiş mi kararlı kürdi makamına ilişkin performans değerlendirme sontest sonuçları nasıldır?
3. Çalışma grubu öğrencilerinin kürdi makamı performansına ilişkin öntest/sontest sonuçları nasıldır?
4. Çalışma grubu öğrencilerinin geleneksel yazıldığı yerden (la) hicaz makamı performans değerlendirme öntest sonuçları nasıldır?
5. Çalışma grubu öğrencilerinin armonik la minör ile ilişkilendirilmiş mi kararlı hicaz makamı performans değerlendirme sontest sonuçları nasıldır?
6. Çalışma grubu öğrencilerinin hicaz makamı performans değerlendirme formu öntest/sontest sonuçları nasıldır?
7. Çalışma grubu öğrencilerinin geleneksel yazıldığı yerden (la) hüseyini makamı performans değerlendirme öntest sonuçları nasıldır?
8. Çalışma grubu öğrencilerinin fa majör ile ilişkilendirilmiş sol kararlı hüseyini makamı performans değerlendirme sontest sonuçları nasıldır?
9. Çalışma grubu öğrencilerinin hüseyini makamı performans değerlendirme formu öntest/sontest sonuçları nasıldır?
10. Araştırmada incelenen kürdi, hicaz, hüseyini makamlarına ilişkin sontest performans testleri arasında nasıl bir ilişki vardır?

1.14. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, konservatuarlar dışında kalan ve lisans düzeyinde mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda klarnet eğitimi alan öğrencilere;

- Başlangıç düzeyinde makamsal eserleri seslendirebilmeleri için alternatif bir çalışma modeli geliştirmeyi,
- Başlangıç düzeyinde makamsal dizileri seslendirebilecekleri uygun karar perdeleri belirlemeyi,
- Öğrencilerin mesleki hayatlarında hem geleneksel hem de evrensel müzik değerlerini bütünüyle algılamasını sağlamayı,
- Klarnet ile daha fazla müzik türünü icra etmelerini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır.

Araştırmada, çalışma grubunu oluşturan öğrencilere, tonal sistem ile ilişkilendirilmiş makamsal müzik icrasına yönelik çalışma modeli uygulanmıştır. Yapılan uygulamanın sonuçları, ilgili başlıklar altında tablolastırılarak eğitimcilere ve öğrencilere katkı sağlaması da amaçlanmıştır.

1.15. Araştırmanın Önemi

Araştırma;

- Öğrencilerin mesleki hayatlarında çok yönlü teorik bakış açısı sağlayacak olması,
- Makamsal eserlerin lisans öğretim programında hedeflenen zamandan daha önce seslendirilebilmesini sağlayacak alternatif bir çalışma modeli önerilebilmesi,
- Klarnet öğretim programına yeni bir bakış açısı ve yaklaşım kazandırması,
- Klarnet öğrencilerinin geleneksel müzikler ile evrensel müzik değerlerini bir arada anlamlandırarak öğrenebilmesi,
- Konservatuarlar dışında kalan müzik eğitimi kurumlarındaki başlangıç düzeyindeki klarnet öğrencilerinin; kürdi, hicaz ve hüseyini gibi makamlarda eserler seslendirebilmesi,
- Gelecekte yapılacak daha kapsamlı bir klarnet öğretim programına kaynaklık etmesi bakımından önem taşımaktadır.

1.16. Sayıtlar

Araştırmanın yapılmasında şu varsayımlardan yola çıkılacaktır:

Bu araştırmanın;

- Uygulanan yöntemin araştırmanın amacına, konusuna ve problemin çözümüne uygun olduğu,
- Seçilen örneklemin evreni yansıttığı,
- Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin bilişsel ve devinişsel yönlerden düzeylerinin eşit olduğu,
- Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının, araştırma için gerekli bilgilere ulaşmayı sağlayacak nitelikte olduğu varsayılmıştır.

1.17. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- Başlangıç klarnet eğitiminin ilk yılında hedeflenen do majör, la minör ve fa majör konuları ile,
- Başlangıç klarnet eğitimi düzeyine uygun görülen ve tampere ses sistemine sahip bir çalgıya aktarılabilecek kürdi, hicaz ve hüseyini makamları ile,
- Klarnet eğitiminde kullanılan ve ulaşılabilen kaynak metotlar ile,
- Uzman görüşü çerçevesinde belirlenen ve araştırmacı tarafından düzenlenen “Bülbülüm Altın Kafeste”, “Entarisi Ala Benziyor”, “Allı Turnam” türküleri ile,
- Çalışma grubuna dahil edilen Karabük Üniversitesi SFTGSF Müzik Bölümünde öğrenim görmekte olan 4 öğrenci ile,
- Uygulama için 2018-2019 eğitim-öğretim yılının güz dönemi ile,
- Araştırmada kullanılan istatistiki yöntemler ile,
- Araştırmacının doktora tezi kapsamındaki maddi olanakları ve tez süresi ile sınırlandırılmıştır.

1.18. Tanımlar

Bu bölümde araştırmada kullanılan terimler ve tanımları verilmiştir.

Oktav: Müzikte aynı iki ses arasındaki sekiz notalık mesafe.

Dizi(Gam): Bir sestem başlayıp, belirli aralıklarla ses atlamadan bir sekizli aşığı ya da yukarıdaki sese ulaşan dizilime verilen addır. (Uluç, 2006, s. 114).

Transpoze: Bir müziğı tümüyle koruyarak, özgün yazıldığı tondan başka bir tonaliteye aktarmak.

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Çeliksi (2018), “Sol ve Si Bemol Klarnet İçin Temel Öğretileri İçeren Tonal ve Makamsal Diziler Bünyesinde Metodolojik Bir Çalışma” isimli yüksek lisans tezinde; genellikle usta-çırak ilişkisi ile eğitimi verilen sol klarnet için makamsal dizi merkezli, birçok eğitim metodu bulunan ama sistematik bir öğretim programı bulunmayan si bemol klarnet için de tonal dizi merkezli metodolojik çalışma yapmıştır. Araştırmacı bu çalışmasında nitel araştırma yöntemini kullanmış olup, verileri görüşme ve doküman analizi yöntemleriyle toplamıştır. Başlangıç düzeyi klarnet öğrencileri için kaynak oluşturabilecek bu çalışma aynı zamanda klarnet eğitime katkı sağlaması sebebiyle önemli bir yer tutmaktadır.

Gündüz (2016), “Osmanlı’nın Batılılaşma Sürecinde Klarnetin Konumu” isimli sanatta yeterlilik tezinde; Batı devletleri ile girilen ilişkiler sonucunda başlayan batılılaşma hareketi kapsamında klarnetin Mehterhane’den Mızıka-ı Humayun’a uzanan tarihsel süreç içerisindeki yeri ve önemi ve bu çalgının Osmanlı dönemindeki değişimine ışık tutacak niteliklerini göz önüne sermiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmış, arşivler incelenmiş ve betimsel olarak anlatılmıştır. Araştırma klarnet literatürüne girmesi ve ülkemizde klarnet eğitiminin tarihine ışık tutması açısından büyük bir öneme sahiptir.

Tabak (2016), yılında hazırlamış olduğu “Klasik Gitar Öğretiminin Makamsal içerikli Etüt ve Eserlerle Uygulanabilirliği” isimli doktora tezinde, “Eşit tampere sisteme uyarlanmış Türk müziği makamlarıyla yazılan etüt ve eserlerden oluşan bir repertuarla klasik gitar öğretimi ve uygulaması mümkün müdür?” sorusunun cevabını araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmanın modeli, karma yöntem dâhilindeki ardışık açıklayıcı strateji ve aynı zamanda nicel baskın olarak şekillendirilmiştir. Araştırmanın verilerini toplamak amacıyla uzman görüşü alınarak Hüseyinî, Kürdî, Hicâz, Râst ve Nihâvend makamlarının her biri için bir

etüt ve bir eser bestelenmiştir. Çalışma grubunu Harran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Programı'nda öğrenim gören yedi bireysel çalgı gitar öğrencisi oluşturmaktadır. Uygulama süreci iki haftalık periyotlar halinde haftada iki ders olarak kurgulanmış ve her iki hafta bitiminde bir diğer makama geçilmiştir. Her makamın ilk haftasında, bir yazılı sınav yardımı ile öğrencilerin bilgi seviyeleri ölçülmüş; sonrasında ilgili makama ait bir teorik ders yapılmıştır. Ders anlatımı bittikten sonra aynı yazılı sınav tekrarlanıp bilgi düzeyi değişimi saptanmıştır. Uygulama süreci içindeki etüt ve eser değerlendirmelerini yapabilmek için klasik gitar alan uzmanları ile görüşmeler yapılarak "Performans Değerlendirme Formu" oluşturulmuştur. Uygulama sürecinde öğrenciler tarafından seslendirilen toplamda beş etüt ve beş eserin ön test ve son testlerine ait videolar alan uzmanları tarafından değerlendirilmiştir. Uygulama sonuçlarına bakıldığında; teorik sınavlarda son test lehine anlamlı bir artış gözlenmiştir. Performansların değerlendirilmesinde; puanlayıcılar arası uyum düzeyinin Kendall's W testine göre yüksek bir uyum gösterdiği, etüt ve eserlerin etki büyüklüklerinin yüksek olduğu ve ön test ve son test puanlarında Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçlarına göre anlamlı farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

Tunç (2016), “Piyano Öğretiminde Türk Müziği Kaynaklı Kontrpuantal Eserlerin Seslendirilmesine Yönelik Bir Çalışma Modeli” isimli doktora tezinde; Türkiye’de piyano öğretiminde kullanılan makamsal içerikli materyallere ilişkin ihtiyaç durumunu belirlemeyi, piyano öğretiminde Türk Müziği kaynaklı kontrpuantal eserlerin 26 seslendirilmesine yönelik bir çalışma modeli oluşturmayı ve bu modelin öğrenci başarısı üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu bir devlet üniversitesi konservatuvarında 2013-2014 öğretim yılı bahar döneminde eğitim gören 10 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada hem betimsel ve deneysel yöntem birlikte kullanılmıştır. Betimsel boyutta anket uygulaması yapılmış; deneysel boyutta ise tek grup ön test - son test modeli kullanılmıştır. Araştırma; çokseslilik yöntemlerinden karma armoni yaklaşımıyla, Nihavent ve Nikriz makam dizileri kullanılarak yazılmış kontrpuantal eserler ile sınırlandırılmıştır. Uygulanan anket sonucu elde edilen verilerin çözümlenmesinde frekans (f), yüzde (%) değerleri kullanılmıştır. Deneysel verilerin çözümlenmesinde ise araştırmacı tarafından geliştirilen ölçme aracı kullanılarak elde edilen verilerin analizinde Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Bu sonuçlara göre, Türk Müziği materyalleri kullanılarak yazılan kontrpuantal eserlerin seslendirilmesine yönelik hazırlanan çalışma modelinin, bulgular sonucunda işlevsel olduğu saptanmıştır.

Ürün, 2015 yılında hazırlamış olduğu “Karşılaştırmalı Tonal ve Makamsal Dizi Öğretiminin Silahlı Kuvvetler Bando Okulu Öğrencilerinin Bilişsel Gelişimlerine Etkisi” isimli yüksek lisans tezinde; Müziksel İşitme Okuma ve Yazma dersi almakta olan Bando Okulu 12. Sınıf öğrencilerinin makamsal müzik ve tonal müzik bilgilerini ölçmüş ve karşılaştırmalı makamsal ve tonal dizi öğretim yönteminin öğrencilerin bilişsel gelişimlerine etkisini araştırmıştır. Araştırma yöntemi olarak, kontrol grupsuz öntest/sontest’e dayalı deneysel çalışma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunu ise TSK Bando okulu 12. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Yapılan çalışmada öntest olarak öğrencilere öz değerlendirme formu, eğitimcilere ise yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Araştırmanın uygulama sürecinde öğrencilere karşılaştırmalı tonal ve makamsal müzik eğitimi verilmiş ardından sontest uygulaması yapılmış ve araştırmanın verileri toplanmıştır. Veriler frekans yüzde hesaplaması ile hesaplanmış ve araştırmanın bulguları ortaya konmuştur. Çalışmanın sonucunda karşılaştırmalı tonal ve makamsal müzik eğitiminin TSK Bando Okulu öğrencilerinin bilişsel gelişimlerini olumlu yönde etkilediği kanıtlanmıştır.

Yıldız, 2013 yılında hazırlamış olduğu “ Müziksel İşitme Okuma ve Yazma Derslerindeki Makamsal Dizilerin Öğretiminde Sefai Acay Yaklaşımının Kullanılabilirliği” isimli yüksek lisans tezinde; müziksel işitme okuma ve yazma dersi alan güzel sanatlar liseleri müzik bölümü öğrencilerinin bilişsel yönden makamsal dizi bilgilerini ve Sefai Acay tarafından geliştirilen ilişkilendirilmiş tonal ve makamsal müzik eğitimi yaklaşımının, kullanılabilirliğini araştırmıştır. Araştırmada kontrol grupsuz öntest/sontest’e dayalı deneysel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel bulgular görüşme yöntemiyle, nicel veriler uygulamadan elde edilen verilerin istatistikleri ile elde edilmiştir. Çalışmanın 1. boyutu için örnekleme; Kütahya, Isparta, Denizli ve Uşak şehirlerindeki Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü 9., 10., 11., ve 12. Sınıf öğrencilerinden oluşan 242 kişi oluşturmaktadır. Bu öğrencilerden sadece 76’sı sontest için gönüllü olmuşlardır. Araştırmanın 2. boyutunda, MİOY derslerini yürüten eğitimcilerden ise 35 Güzel Sanatlar Lisesi’nden 16 eğitimci araştırmaya katılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda, hem öğrenci hem de eğitimci boyutlarında, Sefai Acay yaklaşımının öğrencilerdeki makamsal diziler üzerindeki bilişsel bilgi düzeylerinin geliştiği, eğitimcilerin de bu yaklaşımı uygulayabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yalçın, 2013 yılında yayımlamış olduğu “Haşim Bey Mecmuasının Makam ve Tonalite Karşılaştırması Yönünden Analizi” isimli makalesinde; Haşim Bey Mecmuası (1867)

olarak bilinen “Mecmua-i Kahra” ve “Nakışa ve Şarkıyat” isimli eserinde yer alan Batı Müzik Teorisi bölümünü makam ve tonalite karşılaştırması yönünden incelemiş ve analiz etmiştir. Haşim bey, bu kitapta Türk Müziği makamlarının tarifinde Batı müziği tonal sistemini kullanmış ve makamları bu şekilde tanımlamıştır. Bu yaklaşım kimi müzikologlar tarafından reddedilse de kimileri tarafından da bir ilk olarak kabul edilmiştir. Araştırmacı bu çalışmasında nitel araştırma yöntemini kullanmış olup, verileri gözlem, görüşme ve doküman analizi yöntemleriyle toplamıştır. Çalışmanın sonucunda analizi yapılmış olan eserin; yazılı kaynak olması bakımından, Türk müziğinin çok seslendirilmesi, evrenselleşmesi ve eğitim sistematığı oluşturması bakımından önemi vurgulanmıştır.

Çelik, 2008 yılında hazırlamış olduğu “Klarnet Sanat Dalında Eğitim Süreci” isimli yüksek lisans tezinde; Klarnet temel eğitim sürecinde; üfleme pozisyonu ve nefes kullanımı, doğru parmak pozisyonlarının kullanılması, çalışma yöntemleri ve alıştırmaları gibi teknik boyutu kapsayan çalışmalara yer verilmiştir. Klarnet eğitiminin başarısının artırılmasında, öğrencilerin yetiştirilmesinde büyük bir önemi olan öğretmenlerin müzik bilgisine, teorik ve icra hazırlığına, öğrencilere uygun repertuar ve teknik seçimine bağlı olan bu süreci sağlayan öğretmen rolünün önemi vurgulanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinde kaynak tarama modeli ile hazırlanmıştır. Araştırma klarnet literatürüne girmesi ve klarnet eğitimine katkı sağlaması sebebiyle önemli bir yer tutmaktadır.

Bulut (2008) tarafından yazılan “Piyano Eğitiminde Geleneksel Türk Halk Müziği Kaynaklı Eserlerin Seslendirilmesine Yönelik Oluşturulan Bir Çoklu Analiz Modeli ve Bu Modelin Öğrenci başarısı Üzerine Etkileri” konulu doktora çalışmasında piyano için düzenlenen geleneksel Türk halk müziği kaynaklı eserlerin seslendirilmesine yönelik bir model oluşturulmuş ve bu modelin, öğrenci başarısı üzerine etkileri araştırılmıştır. Araştırma iki ana bölümden oluşmaktadır. Bunlar, “Çoklu Analiz Modelinin” oluşturulması ve bu modelin Türk piyano eserlerini yorumlamadaki etkililiğinin denenmesidir. “Çoklu Analiz Modelinin” oluşturulmasında betimsel yöntemler kullanılırken, modelin uygulanmasında deneysel yöntem kullanılmıştır. Araştırma kapsamında geliştirilen “Çoklu Analiz Modelinin” temelde, eserin geleneksel boyuttaki analizi ile çok seslilik boyutundaki analizlerinin yapılmasıyla oluşmaktadır. Geleneksel boyuttaki analizin içeriği başlıca, eserin müzik bilimsel analiziyle birlikte, eserin geleneksel hâlinin dinlenilmesi ve geleneksel oyununun seyredilmesi öğelerinden oluşmaktadır. Çok seslilik boyutunda yapılan analizin içeriği ise, başlıca biçimsel analiz ile

armonik analiz öğelerinden oluşmaktadır. Araştırmanın eser örnekleme, Taviloğlu'nun "Gençler İçin I" albümünde yer alan eserlerden üç tanesi alınmıştır. Bu eserlerin her biri farklı teknik zorluk düzeyi ve farklı oyun karakteri içermektedir. Öğrencilerin bu eserleri yorumlama düzeylerindeki gelişmenin anlamlılığının ölçülmesi için, ön test-son test deney - kontrol gruplu deneysel model kullanılmıştır. Deneysel desen çerçevesinde eserlerin öğretimi, geleneksel öğretim ile "Çoklu Analiz Modeli" içerikli öğretim kullanılarak yapılmıştır. Ön test-son test sonuçlarına ait verilerin çözümlenmesinde karışık ölçümler için iki faktörlü "Anova" testi uygulanmıştır. Araştırmada, geliştirilen ve etkililiği araştırılan Çoklu Analiz Modelinin piyano eğitimi sürecinde Türk piyano eserlerinin yorumlanmasını olumlu yönde etkileyecek nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Howe (1995), "Source of the Folk Songs in the Violin and Piano Books of Shinichi Suzuki" isimli makalesinde; Suzuki'nin keman ve piyano kitaplarındaki halk şarkılarının nerelerden ve ne sebeple alındığını, halk şarkılarının müzik ve çalgı öğretimi açısından önemini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın ilk bölümünde benzer araştırmalardan bahsederek çalışmanın konusunu desteklemiş, ikinci bölümünde ise kitapların farklı ülkelerdeki baskılarında yer alan halk şarkılarını incelemiştir. Araştırmada betimsel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama sonucunda elde edilen veriler gruplanmış ve tablolastırılmıştır. Araştırmanın sonucunda Suzuki kitapları içerikleri analiz edilmiş ve halk şarkılarının çalgı öğretimindeki olumlu etkiden bahsedilmiştir.

Volk (1991), "Attitudes of Instrumental Music Teachers Towards Multicultural Music in the Instrumental Program" isimli makalesinde; çalgı eğitimcilerinin, çalgı eğitimi programının farklı kültürlerle etkileşimine karşı tutumlarını ve çok kültürlülüğün çalgı eğitim programını nasıl etkilediğini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın ilk bölümünde, benzer çalışmalar ve yapılan araştırmalar ile çalışmanın konusu desteklenmiş, genel müzik eğitimi içerisine kültürel öğelerin eklenmesi, kültürel etkileşimle müzik eğitimi verilmesinin genel müzik eğitimi sürecini daha iyi etkilediği ve kültürel öğelerle evrensel müziklerin etkileşim içinde olduğu ortaya konmuştur. Araştırmada betimsel araştırma yöntem kullanılmıştır. Betimsel veriler çalgı eğitimcilerine anket uygulaması yoluyla toplanmıştır. Anket sonucunda toplanan veriler istatistik olarak hesaplanmış ve tablolastırılmıştır. Araştırmanın sonunda, çalgı eğitimcilerinin kültürel öğelerden etkilendiği ama çalgı eğitimi programına tam olarak adaptasyonunu sağlayamadığına, kültürel etkileşim ile yapılan çalışmaların öğrencilerin müzikal gelişimlerini olumlu etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

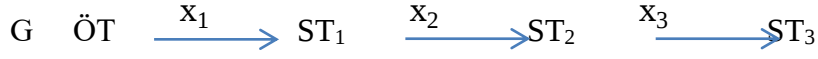
Bu bölümde, araştırmanın yöntemi ve modeli, evren ve örnekleme, veri elde etmek için kullanılan araçlar, verilerin toplanması, toplanan verilerin çözümlemesinde kullanılacak olan istatistiksel yöntem ve teknikler, bu yöntem ve tekniklerden elde edilen verilerin yorumlanmasında izlenilecek yollar anlatılmıştır.

3.1 Araştırmanın Modeli ve Deseni

Bu araştırmada, deneme öncesi modellerden *tek grup öntest-sontest deneme modeli* kullanılmıştır. Bu modelde araştırmaya alınan grubun uygulama ile ilgili bilgileri, uygulama başlamadan önce bir öntest kullanılarak ölçülmektedir. Daha sonra uygulama gerçekleştirilir ve uygulama sonunda grup tekrar ölçme işlemine tabi tutulur. Elde edilen verilen öntest ile sontest sonuçları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gösteriyorsa, bu farkın uygulamadan kaynaklandığı kabul edilir (Baştürk, 2012).

Deneysel araştırmalar, bilimsel yöntemler içerisinde en kesin sonuçların elde edilebileceği araştırmalardır. Çünkü araştırmacı karşılaştırılabilir işlemler uygular ve daha sonra onların etkilerini inceler. Bu tür bir araştırmanın sonuçlarının da araştırmacıyı en kesin yorumlara götürmesi beklenir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2010).

Deneysel araştırma yöntemleri, gruplara ayrılmış veya tek grup halinde mevcut olan materyali herhangi bir işleme tabi tutmadan ölçmek, tartmak, saymak, görmek, tatmak, koklamak vb. yollarla sağlanan bilgileri kaydetmek ya da aynı materyali bir işleme tabi tutmak suretiyle gerçekleştirilir. Deney ve ölçüm verileri analiz edilerek sonuçlar değerlendirilir (Arıkan, 2007).

Şekil 26. Araştırmanın modeli

G: Çalışma Grubu

ÖT: Kürdi Makamı Performans Değerlendirme Aracı 1, Hicaz Makamı Performans Değerlendirme Aracı 1, Hüseyini Makamı Performans Değerlendirme Aracı 1'in öntest olarak uygulanması

X₁: Uygulama

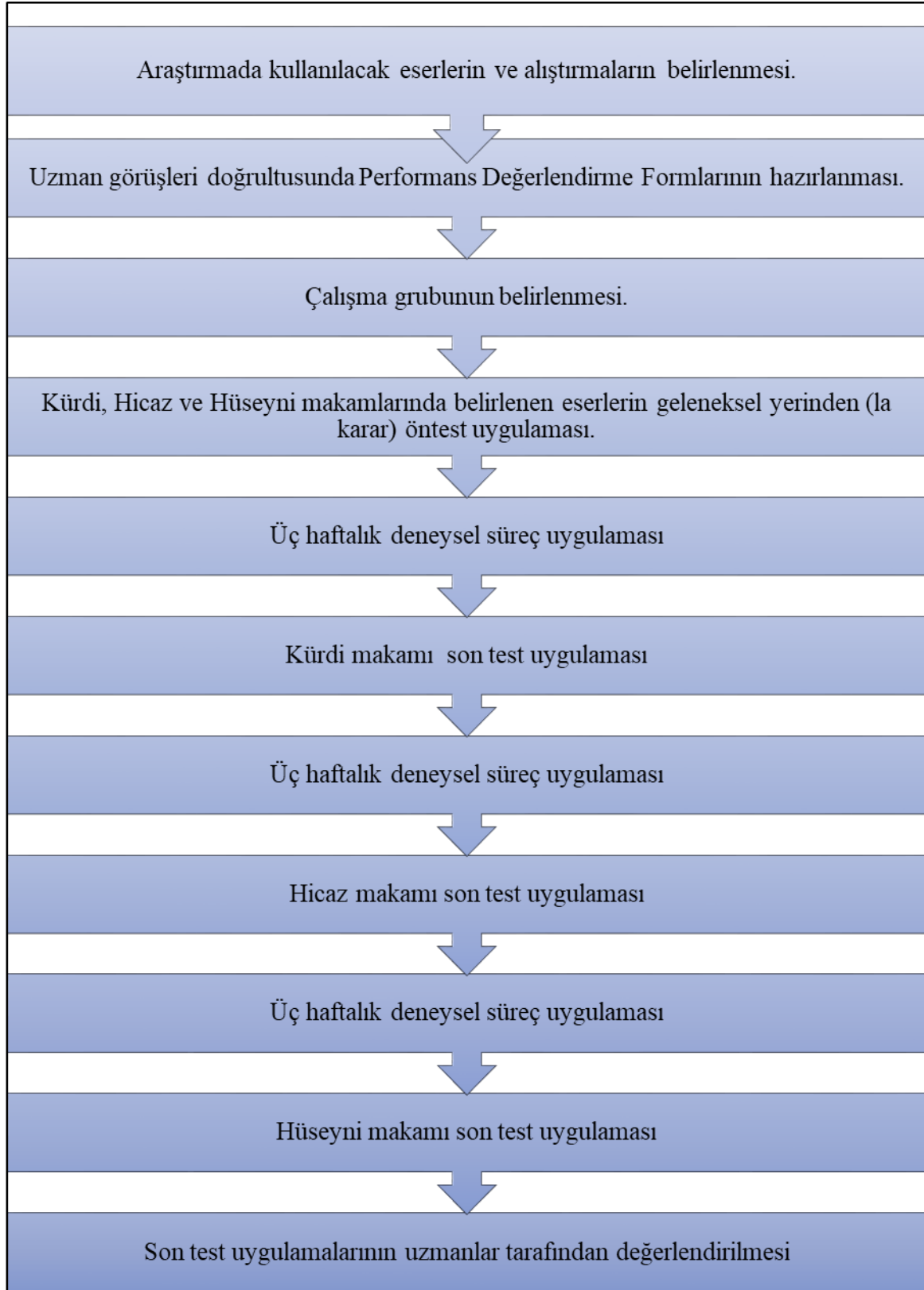
ST₁: Kürdi Makamı Performans Değerlendirme Aracı 2'nin sontest olarak uygulanması

X₂: Uygulama

ST₂: Hicaz Makamı Performans Değerlendirme Aracı 2'nin sontest olarak uygulanması

X₃: Uygulama

ST₃: Hüseyini Makamı Performans Değerlendirme Aracı 2'nin sontest olarak uygulanması

Şekil 26. Araştırmanın deneysel deseni

3.2. Çalışma Grubu

Bir nitelik hakkında yorum yapabilmek için, o niteliğe ait gözlem sonuçlarına ihtiyaç duyulur. O niteliğe ait tüm gözlem sonuçlarına evren ya da yığın denir. Genellikle tüm gözlem sonuçlarına ulaşmak mümkün olmayabilir ya da ulaşılan tüm gözlem sonuçları çok maliyetli olabilir. Bu gibi durumlarda evreni temsil edebilecek, evren içinden seçilen bir veri grubuna ilişkin gözlem sonuçları ile çalışmak daha pratik ve yeterli olabilir. Bu veri grubuna ise örneklem denir. Başka bir deyişle örneklem, yığını temsil edebilen evren içinden uygun yöntemler kullanılarak seçilen kümelere denir (Şahin, 2012).

Konservatuarların dışında kalan diğer mesleki müzik eğitimi veren kurumlardan olan, Eğitim Fakülteleri Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalları ve Güzel Sanatlar Fakülteleri Müzik Bölümleri bünyesinde çok büyük bir çoğunlukla kadrolu klarnet öğretim elemanı bulunmamakta, ihtiyaç halinde görevlendirme yolu ile bu ihtiyaç giderilmektedir. Daha önce bu bölümleri klarnet öğrencisi bakımından besleyen Güzel Sanatlar Liseleri'nde müfredatı yazılı olmayan çalgıların eğitiminin verilmesinin önü kesildikten sonra Konservatuarlar dışında kalan ve lisans düzeyinde mesleki müzik eğitimi veren diğer kurumlarda klarnet öğrencisi sayısı azalmıştır.

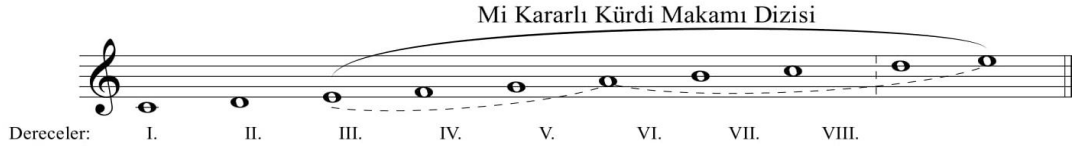
Bu sebeple çalışma grubu, hem müziksel hem de çalgı performansı açısından benzeşik düzeylerde olan ve araştırmacının ulaşabileceği öğrencilerden oluşturulmuştur. Bu doğrultuda, Karabük Üniversitesi Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan ve ana çalgısı klarnet olan öğrenciler arasından, bir önceki dönem klarnet dersi final sınav puanları 80 ile 90 arasında olan öğrenciler, araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Uzman görüşleri (bkz. Ek-1, Ek-2) doğrultusunda araştırma için kullanılması uygun görülen makamlar Rast, Nihavend, Buselik, Çargah, Kürdi, Hicaz, Hüseyini ve Karcıgar olarak belirlenmiştir. Çargah, Rast, Nihavent ve Buselik makamları seyir özellikleri olarak farklı olsalar da dizi olarak majör ve minör dizilere benzerliklerinden dolayı, Karcıgar makamı da başlangıç düzeyinde öğrenilmesi beklenen tonal diziler ile ilişkilendirilemediğinden araştırmaya dahil edilmemiştir. Başlangıç klarnet eğitimi düzeyinde öğrenilmesi beklenen tonal diziler (do majör, la minör, fa majör) ile

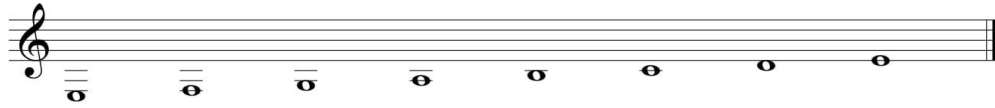
ilişkilendirilebilen Kürdi, Hicaz ve Hüseyini makamları ile araştırmaya devam edilmiştir. Bu ilişkilendirmenin görünümü aşağıdaki gibi örneklendirilmiştir.

- Do Majör Dizisi – Mi Kararlı Kürdi Makamı Dizisi

Şekil 27. Do majör dizisi

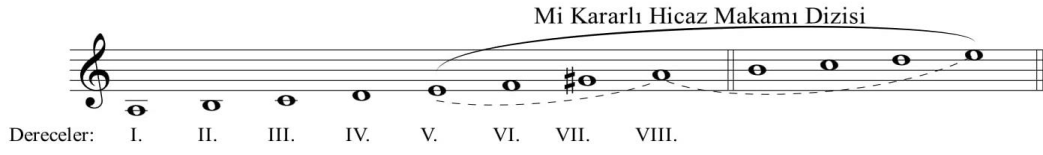
Kürdi makamı, başlangıç klarnet eğitimi için Do majör dizisi ile ilişkilendirilmiş ve dizinin 3. Sesinden başlayarak yine Do majör 'ün seslerini kullanarak elde edilmiştir. Elde edilen bu dizi teorik olarak Şekil 26'daki gibi gösterilebilmiş fakat başlangıç düzeyi klarnet eğitiminde öğrencilerin ilk olarak Şekil 21'deki kalın ses bölgesi olan Şalümo bölgesinde sesler icra edebileceği göz önünde bulundurulmuş ve aşağıdaki gibi konumlandırılmıştır.

Şekil 28. Mi kararlı kürdi makamı dizisi

Başlangıç klarnet eğitiminde öğrenciler ilk olarak kalın ses bölgesindeki sesleri icra etmeye başlayabilirler. Klarnet eğitimi metotlarında genellikle ilk olarak kalın ses bölgesinde hâkimiyeti sağlayacak, ses ve nefes egzersizleri yapılmaktadır. Bu bölgede duruş-tutuş ve üfleme pozisyonları oturtulduktan sonra orta ve ince ses bölgelerine geçilir. Bu sebeple Kürdi makamını “Mi” kararlı ve klarnetin kalın ses bölgesinde icra etmek, başlangıç klarnet eğitimi açısından uygundur. Klarnetin kalın ses bölgesinde Do majör dizisini tam olarak seslendirmek mümkün olmasa da klarnet literatüründe kullanılan metotlarda, başlangıç düzeyinde yazılan tüm etüt ve egzersizler do majör merkezli olmaktadır. Do majör 'ün herhangi bir değiştirici almaması, başlangıç klarnet eğitiminde öğrenciyi zorlayacak parmak pozisyonlarının olmaması ve öğrencilerin diğer müzik dersleri ile paralellik göstermesi bu dizinin başlangıç olarak kullanılması açısından önemlidir.

- La Minör (Armonik) Dizisi – Mi Kararlı Hicaz Makamı Dizisi

Şekil 29. La minör (armonik) dizisi

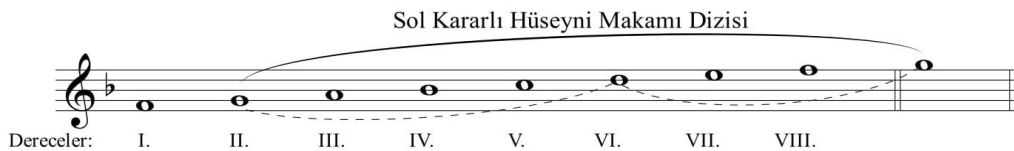
Araştırma kapsamında incelenen Hicaz makamı, başlangıç klarnet eğitimi için Do majör’ün ilgili minörü olan La minör (armonik) dizisi ile ilişkilendirilmiş ve dizinin 5. sesinden başlayarak yine La minör (armonik) dizisinin sesleri kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen bu dizi teorik olarak Şekil 28’deki gibi gösterilebilmiş fakat başlangıç düzeyi klarnet eğitiminde öğrencilerin ilk olarak Şekil 21’deki kalın ses bölgesi olan Şalümo bölgesinde sesler icra edebileceği göz önünde bulundurulmuş ve aşağıdaki gibi konumlandırılmıştır.

Şekil 30. Mi kararlı hicaz makamı dizisi

La minör dizisi kalın ses bölgesinde başlangıç düzeyinde de bir oktav olacak şekilde seslendirilebilmektedir. Klarnet eğitimi metotlarında do majör konusunun içerisinde altere sesleri kullanmak ve pozisyonları öğretmek amacıyla La minör merkezli etüt ve egzersizler bulunmaktadır. Bu sebeple Hicaz makamını “Mi” kararlı ve kalın ses bölgesinde icra etmek başlangıç klarnet eğitimi açısından uygundur.

- Fa Majör Dizisi – Sol Kararlı Hüseyini Makamı Dizisi

Şekil 31. Fa majör dizisi

Araştırma kapsamında incelenen Hüseyini makamı, başlangıç klarnet eğitimi için Fa majör dizisi ile ilişkilendirilmiş ve dizinin 2. Sesinden başlayarak yine Fa majör 'ün seslerini kullanarak elde edilmiştir. Elde edilen bu dizi teorik olarak Şekil 30'daki gibi gösterilebilmiş fakat başlangıç düzeyi klarnet eğitiminde öğrencilerin ilk olarak Şekil 21'deki kalın ses bölgesi olan Şalümo bölgesinde sesler icra edebileceği göz önünde bulundurulmuş ve aşağıdaki gibi konumlandırılmıştır.

Şekil 32. Sol kararlı hüseyini makamı dizisi

Fa majör dizisi kalın ses bölgesinde başlangıç düzeyinde de bir oktav olacak şekilde seslendirilebilmektedir. Klarnet eğitimi metotlarında, do majör konusundan sonra dizi çalıştırmak, pozisyonları kullanmak ve ton kavramlarını oturtmak amacıyla Fa majör tonunda yazılmış etüt ve egzersizler bulunmaktadır. Bu sebeple Hüseyini makamını “Sol” kararlı ve kalın ses bölgesinde icra etmek başlangıç klarnet eğitimi açısından uygundur.

Belirlenen bu üç makamda, başlangıç düzeyindeki klarnet öğrencilerinin çalabileceği nitelikte türkülerin tespit edilebilmesi için yine uzman görüşü alınmış; alınan görüşler sonucunda “Bülbülüm Altın Kafeste”, “Entarisi Ala Benziyor” ve “Allı Turnam” türkülerinde karar kılınmıştır. Belirlenen bu üç türkünün geleneksel yazıldığı yerden (La karar), çalışma grubundaki öğrencilere öntest olarak uygulanmış; uzman görüşü alınarak tonal sistemdeki dizilerle ilişkilendirilen karar perdesinden yazılan halleri ise çalışma grubundaki öğrencilere sontest olarak uygulanmıştır.

Araştırmada veri toplama araçları olarak, başlangıç düzeyi klarnet öğrencilerinin makamsal eser seslendirme başarılarını ölçmek amacıyla “Performans Değerlendirme Araçları” ve “Performans Değerlendirme Formu” kullanılmıştır. Bu değerlendirme araçlarından elde edilen veriler “Değerlendirme Tablosu” yardımı ile yorumlanmıştır.

3.3.1. Öntest Performans Değerlendirme Araçları

Performans değerlendirme araçları, uzman görüşü alınarak belirlenen türkülerin araştırmacı tarafından başlangıç düzeyindeki öğrencilerin çalabileceği düzeye uygun bir şekilde düzenlenmiş ve geleneksel yerinden (La karar), “Kürdi Performans Değerlendirme

Aracı 1”, “Hicaz Performans Değerlendirme Aracı 1” ve “Hüseyini Performans Değerlendirme Aracı 1” yardımı ile öntest olarak uygulanmıştır. Öntest için kullanılan düzenlemeler, yine uzman görüşü alınarak tonal sistemdeki diziler ile ilişkilendirilmiş olan karar perdelerinden yazılmış ve “Kürdi Performans Değerlendirme Aracı 2”, “Hicaz Performans Değerlendirme Aracı 2” ve “Hüseyini Performans Değerlendirme Aracı 2” yardımı ile sontest olarak uygulanmıştır. Yapılan öntest ve sontest uygulamalarını puanlamak amacıyla araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak geliştirilen “Performans Değerlendirme Formu” kullanılmıştır.

3.3.1.1. Kürdi Makamı Performans Değerlendirme Aracı 1

Adı: Bülbülüm Altın Kafeste

Makamı: Kürdi

Ölçü Sayısı: 9/8 (Aksak)

Bestecisi: Anonim

Derleyen: Muzaffer Sarısözen

Ölçü toplamı: 20

Kürdi Türkü

Şekil 33. Kürdi türkü

“Bülbülüm Altın Kafeste” türküsü 9/8’lik aksak ölçüde yazılmış, Rumeli yöresine ait bir türküdür. Aslında Muhayyer Kürdi makamı seyrine uygun olsa da TRT Türk halk müziği

repertuarına Kürdi türkü olarak geçmiştir. M. Sarısözen tarafından derlenerek TRT repertuarına katılan türkünün bu düzenlemesi, tekrarsız toplam 20 ölçüden oluşmaktadır. Araştırma için araştırmacı tarafından yapılan düzenlemede de tekrarlar hariç toplam 20 ölçü bulunmaktadır. Melodisinin büyük bir çoğunluk tarafından bilinmesi ve kolay akılda kalıyor olması sebebiyle kürdi makamının verilerini toplamak için “Bülbülüm Altın Kafeste” türküsü kullanılmıştır. Öntest ve sontest için kullanılan ölçme araçlarına başlık olarak türkünün ismi yazılmamış, sadece makamın ismi yazılmıştır. Bu yolla çalışma grubuna dahil olan öğrencilerin hangi türkü olduğunu bilmeden çalmaları amaçlanmıştır.

3.3.1.2. Hicaz Makamı Performans Değerlendirme Aracı 1

Adı: Entarisi Ala Benziyor

Makamı: Hicaz

Ölçü Sayısı: 9/8 (Aksak)

Bestecisi/Kaynak: Veli Kanık

Derleyen: Muzaffer Sarısözen

Ölçü toplamı: 24

Hicaz Türkü

Şekil 34. Hicaz türkü

“Entarisi Ala Benziyor” türküsü 9/8’lik aksak usulde yazılmış, İstanbul yöresine ait bir türküdür. M. Sarısözen tarafından derlenerek TRT repertuarına katılan türkünün bu

düzenlemesi, tekrarsız toplam 14 ölçüden oluşmaktadır. Araştırma için araştırmacı tarafından yapılan düzenlemede de tekrarlar hariç toplam 24 ölçü bulunmaktadır. Melodisinin büyük bir çoğunluk tarafından bilinmesi ve kolay akılda kalıyor olması sebebiyle hicaz makamının verilerini toplamak için “Entarisi Ala Benziyor” türküsü kullanılmıştır. Öntest ve sontest için kullanılan ölçme araçlarına başlık olarak türkünün ismi yazılmamış, sadece makamın ismi yazılmıştır. Bu yolla çalışma grubuna dahil olan öğrencilerin hangi türkü olduğunu bilmeden çalmaları amaçlanmıştır.

3.3.1.3. Hüseyini Makamı Performans Değerlendirme Aracı 1

Adı: Allı Turnam

Makamı: Hüseyini

Ölçü Sayısı: 2/4 (Nim Sofyan)

Besteci/Kaynak: Hacı Taşan/Selman Coker

Derleyen: Muzaffer Sarısözen

Ölçü Toplamı: 48

Hüseyini Türkü

Şekil 35. Hüseyini türkü

“Allı Turnam” türküsü 2/4’lük Nim Sofyan usulde yazılmış, Kırıkkale/Keskin yöresine ait bir türküdür. M. Sarısözen tarafından derlenerek TRT repertuarına katılan türkünün bu düzenlemesi, tekrarsız toplam 36 ölçüden oluşmaktadır. Araştırma için araştırmacı tarafından yapılan düzenlemede de tekrarlar hariç toplam 48 ölçü bulunmaktadır. Melodisinin büyük bir çoğunluk tarafından bilinmesi ve kolay akılda kalıyor olması sebebiyle hüseyini makamının verilerini toplamak için “Allı Turnam” türküsü kullanılmıştır. Öntest ve sontest için kullanılan ölçme araçlarına başlık olarak türkünün ismi yazılmamış, sadece makamın ismi yazılmıştır. Bu yolla çalışma grubuna dahil olan öğrencilerin hangi türkü olduğunu bilmeden çalmaları amaçlanmıştır.

3.3.2. Sontest Performans Değerlendirme Araçları

Kürdi makamının yazıldığı yerden (La karar) çalınması, başlangıç düzeyindeki klarnet öğrencileri için icra zorluğu yaratacağından; uzman görüşü alınarak Kürdi makamı tonal sistemdeki do majör tonu ile ilişkilendirilmiş, karar perdesi “Mi” olarak belirlenmiş ve Kürdi makamındaki “Bülbülüm Altın Kafeste” türküsü “Mi” perdesi üzerinden yazılmıştır.

Aynı şekilde Hicaz makamının yazıldığı yerden (La karar) çalınması, başlangıç düzeyindeki klarnet öğrencileri için icra zorluğu yaratacağından; uzman görüşü alınarak Hicaz makamı tonal sistemdeki armonik la minör tonu ile ilişkilendirilmiş, karar perdesi “Mi” olarak belirlenmiş ve Hicaz makamındaki “Entarisi Ala Benziyor” türküsü “Mi” perdesi üzerinden yazılmıştır.

Son olarak ise Hüseyini makamının yazıldığı yerden (La karar) çalınması, başlangıç düzeyindeki klarnet öğrencileri için icra zorluğu yaratacağından; uzman görüşü alınarak Hüseyini makamı tonal sistemdeki sol majör tonu ile ilişkilendirilmiş, karar perdesi “Sol” olarak belirlenmiş ve Hüseyini makamındaki “Allı Turnam” türküsü “Sol” perdesi üzerinden yazılmıştır.

Belirlenen bu üç türkü, tonal sistemdeki ilgili tonlar ile ilişkilendirilerek karar perdeleri belirlenip araştırmacı tarafından klarnet için düzenlendikten sonra tekrar uzman görüşü alınmış ve türkülerin son hali şekillendirilerek araştırmaya devam edilmiştir. Klarnet için uygun karar perdelerinden araştırmacı tarafından düzenlenen türkülerin görselleri aşağıda verilmiştir.

3.3.2.1. Kürdi Makamı Performans Değerlendirme Aracı 2

**Bülbülüm Altın Kafeste

Kürdi Türkü

Şekil 36. Kürdi türkü

“Bülbülüm Altın Kafeste” türküsü geleneksel karar perdesi olan “La” dan alınarak, başlangıç düzeyindeki klarnet öğrencilerinin daha rahat çalabilecekleri “Mi” perdesi üzerine aktarılmıştır. Çalmada zorluk yaratmaması düşüncesi ile araştırmacı tarafından yapılan düzenlemede, yalnızca bir oktavlık ses genişliği kullanılmış ve tartımsal yapısı geleneksel halinin aynısı olarak aktarılmıştır.

3.3.2.2. Hicaz Makamı Performans Değerlendirme Aracı 2

**Entarisi Ala Benziyor

Hicaz Türkü

Şekil 37. Hicaz türkü

“Entarisi Ala Benziyor” türküsü geleneksel karar perdesi olan “La” dan alınarak, başlangıç düzeyindeki klarnet öğrencilerinin daha rahat çalabilecekleri “Mi” perdesi üzerine aktarılmıştır. Çalmada zorluk yaratmaması düşüncesi ile araştırmacı tarafından yapılan düzenlemede, yalnızca altılı ses genişliği kullanılmış ve tartımsal yapısı geleneksel halinin aynısı olarak aktarılmıştır.

3.3.2.3. Hüseyni Makamı Performans Değerlendirme Aracı 2

**Allı Turnam

Hüseyni Türkü

Şekil 38. Hüseyni türkü

“Allı Turnam” türküsü geleneksel karar perdesi olan “La” dan alınarak, başlangıç düzeyindeki klarnet öğrencilerinin daha rahat çalabilecekleri “Sol” perdesi üzerine aktarılmıştır. Çalmada zorluk yaratmaması düşüncesi ile araştırmacı tarafından yapılan düzenleme, yalnızca dokuzlu ses genişliğine sahip ve tartımsal yapısı başlangıç düzeyindeki klarnet öğrencisinin teorik olarak çözümleyebileceği, uygulamada da seslendirebileceği seviyededir.

3.3.3. Performans Değerlendirme Formu

PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU		
Öğrenci Kodu:	Test: Ön Test () Son Test ()	
Makam Adı:		
Ölçütler	Puan	Değerlendirme Puanı
1-) Notaları doğru seslendirme	40	
2-) Ritim kalıplarını doğru çalabilme	30	
3-) Tempoya uygunluk	10	
4-) Bütünlük	20	
Toplam Puan	100	

Değerlendiren:

.....

Uygundur.

Prof. Dr. Aytekin ALBUZ

Dr. Öğr. Üyesi Selçuk BİLGİN.....

CSO Klr. San. Fethi GÜNÇER.....

Değerlendirme Tablosu	
0-44	Çok Yetersiz
45-54	Yetersiz
55-69	Kısmen Yeterli
70-84	Yeterli
85-100	Tamamen Yeterli

Araştırmacı tarafından uzman görüşü alınarak hazırlanan performans değerlendirme formu öntest ve sontest bulgularını toplamak amacıyla kullanılmıştır. Değerlendirme ölçütleri belirlendikten sonra araştırmacının amacına uygun olacak şekilde puan dilimlerine ayrılmıştır. Değerlendirme formunda yer alan “Notaları doğru seslendirme” ve “Ritim kalıplarını doğru çalabilme” ölçütleri, her eser için (Kürdi, Hicaz, Hüseyini), değerlendiren uzman tarafından ölçü ölçü puanlanmıştır. Değerlendirme, doğru çalınan ölçüler için “+” yanlış çalınan ölçüler için “-” şeklinde yapılmış olup puanlama, “Notaları doğru seslendirme” ve “Ritim kalıplarını doğru çalabilme” ölçütlerine ayrılan puan dilimi eserin, tekrarları hesaplanmadan, ölçü sayısına eşit bir şekilde dağıtılarak hesaplanmıştır. “Tempoya uygunluk” ve “Bütünlük” ölçütleri ise eserin geneline bakılarak ayrılan puan dilimi üzerinden uzmanlar tarafından verilmiş ve hesaplanmıştır. Değerlendirme toplamı “Değerlendirme Tablosu” üzerinden yorumlanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmadaki nicel veriler uzman görüşü alınarak araştırmacı tarafından hazırlanan “Performans Değerlendirme Araçları” ile toplanmıştır. Çalışma grubuna alınan öğrencilerin deneysel süreci kamera ile kayıt altına alınmış, öntest ve sontest performansları 3 uzman klarnet eğitimcisi tarafından değerlendirilmiş ve puanlanmıştır. Değerlendirme sonuçları toplanmış ve aritmetik ortalamaları alınmıştır.

Nitel veriler ise, konu ile ilgili yayımlanmış ulusal ve uluslararası kaynaklar taranarak elde edilmiştir. Nitel veri tarama yönteminde klarnet eğitimi, makamsal müzik eğitimi, öğretim modelleri gibi birçok bilimsel yayın toplanmış ve ayrıntılı olarak incelenmiştir. İncelemeler sonucunda toplanan kaynaklar araştırmayı derinleştirmiş ve problemi çözmeye yardımcı olmuştur. Ayrıca araştırmada Yüksek Öğretim Kurumu tarafından belirlenen klarnet eğitimi müfredatı da detaylı bir şekilde incelenip analiz edilmiştir.

3.5. Araştırma ve Uygulama Süreci

Araştırma 2017 Haziran ayında başlamıştır. İlk olarak konu ile ilgili ulaşılabilen kaynaklar taranmış, ulusal ve uluslararası yayımlanmış bilimsel çalışmalar toplanmıştır. Toplanan kaynaklar araştırmacının genel hatlarının belirlenmesine yardımcı olmuş ve problem durumu ortaya konmuştur. Problem durumu çerçevesinde, araştırmacının deseni ortaya konmuştur. Yüksek Öğretim Kurumu’nun belirlediği klarnet eğitimi müfredatı doğrultusunda ve

taranan kaynaklar ışığında araştırmanın sınırları çizilmiş ve bu doğrultuda araştırmanın sağlıklı ilerlemesini sağlayacak uzmanlar belirlenmiştir. Uzman görüşleri ve yönlendirmeleriyle öncelikle makamlar ve aktarım yapılacak karar perdeleri tespit edilmiş olup, araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılacak olan eserlerin seçimi yapılmıştır. Veri toplama araçları belirlendikten sonra uzman görüşleri ve bilimsel çalışmalardan çıkarılan sonuçlar doğrultusunda klarnet eğitiminde metotsal müfredat olarak kullanılan yabancı kaynaklı klarnet metotlarından ve araştırmacı tarafından uzman görüşü alarak yazılan, uygulama sürecinde kullanılacak her makam için 3 olmak üzere toplam 12 alıştırma belirlenmiştir.

Belirlenen veri toplama araçları başlangıç düzeyi klarnet eğitimi alan öğrencilerin seviyelerine uygun hale getirildikten sonra 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz döneminde Karabük Üniversitesi Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü'nde öğrenim görmekte olan klarnet öğrencileri arasından seçilen öğrenciler ile uygulanmaya başlanmıştır. Uygulama çalışma grubuna alınan her öğrenci için, öntest ve sontest dahil haftada 1 gün 1 saat olmak üzere toplam 13 hafta boyunca uygulanmıştır. Çalışma grubuna uygulanan öntestten sonra belirlenen her makam için 3 hafta çalışma yapılmış ve 4. haftada Kürdi makamı sontesti, 8. Haftada Hicaz makamı sontesti ve 12. haftada Hüseyini makamı sontesti alınmıştır. Bu süreç içinde herhangi bir aksaklık ya da resmi olarak tatil edilen günlerden kaynaklı bir problem yaşanması durumunda telafi dersi şeklinde çalışma aksatılmadan yapılmıştır.

Uygulama sürecinde takip edilen haftalık uygulama tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 1

Haftalık Uygulama Planı

Çalışma grubuna, Kürdi, Hicaz ve Hüseyini makamlarında belirlenen eserlerin geleneksel yerinden (la karar) öntest uygulaması.
Deneysel süreç 1. Hafta: • Çalışma grubu öğrencilerine do majör sesleri ile ses üfleme ve nefes egzersizleri yaptırılması.
Deneysel süreç 2. Hafta: • Çalışma grubu öğrencilerine do majör tonunda belirlenen alıştırma (3) çalıştırılması.
Deneysel süreç 3. Hafta: • 2. Hafta çalıştırılan alıştırma dinlenmesi. • Çalışma grubuna teorik olarak kürdi makamı ve majör diziler ile olan ilişkisinin çalıştırılması.
Deneysel süreç 4. Hafta: • Çalışma grubuna mi kararlı Kürdi makamı sontest uygulaması.
Deneysel süreç 5. Hafta: • Çalışma grubu öğrencilerine la minör sesleri ile ses üfleme ve nefes egzersizleri yaptırılması.
Deneysel süreç 6. Hafta: • Çalışma grubu öğrencilerine la minör tonunda belirlenen alıştırma (3) çalıştırılması.
Deneysel süreç 7. Hafta: • 6. Hafta çalıştırılan alıştırma dinlenmesi. • Çalışma grubuna teorik olarak, hicaz makamı ve armonik minör dizileri ile olan ilişkisinin çalıştırılması.
Deneysel süreç 8. Hafta: • Çalışma grubuna “Mi” kararlı Hicaz makamı sontest uygulaması.
Deneysel süreç 9. Hafta: • Çalışma grubu öğrencilerine fa majör sesleri ile ses üfleme ve nefes egzersizleri yaptırılması.
Deneysel süreç 10. Hafta: • Çalışma grubu öğrencilerine fa majör tonunda belirlenen alıştırma (3) çalıştırılması.
Deneysel süreç 11. Hafta: • 10. Hafta çalıştırılan alıştırma dinlenmesi. • Çalışma grubuna teorik olarak hüseyini makamı ve majör diziler ile olan ilişkisinin çalıştırılması.
Deneysel süreç 12. Hafta: • Çalışma grubuna “Sol” kararlı Hüseyini makamı sontest uygulaması.

3.5.1 Uygulama Sürecinde Çalıştırılan Alıştırmalar

Bu bölümde uzman görüşü alınarak belirlenmiş ve düzenlenmiş alıştırma, haftalık uygulama planı doğrultusunda sıralanmıştır.

Do Majör Sesleri İle Ses Üfleme ve Nefes Egzersizleri

Şekil 39. Do majör sesleri ile ses üfleme ve nefes egzersizleri.

Do Majör Alıştırma

H. Klose
Methode Complete de Clarinette

Şekil 40. Do Majör alıştırma (Klose, H. E. (1964). *Methode complete de clarinette*. Paris: Alphonse Leduc, Nouvelle).

Do Majör Alıştırma

H.Klose
Mehode Complete de Clarinette

Şekil 41. Do Majör alıştırma (Klose, H. E. (1964). *Methode complete de clarinette*. Paris: Alphonse Leduc, Nouvelle).

Do Majör Alıştırma

H. Klose
Methode Complete de Clarinette

Şekil 42. Do Majör alıştırma (Klose, H. E. (1964). *Methode complete de clarinette*. Paris: Alphonse Leduc, Nouvelle) .

La Minör Sesleri İle Ses Üfleme ve Nefes Egzersizleri

Şekil 43. La minör sesleri ile ses üfleme ve nefes egzersizleri

Şekil 44. La minör alıştırma. (Klose, H. E. (1964). *Methode complete de clarinette*. Paris: Alphonse Leduc, Nouvelle) .

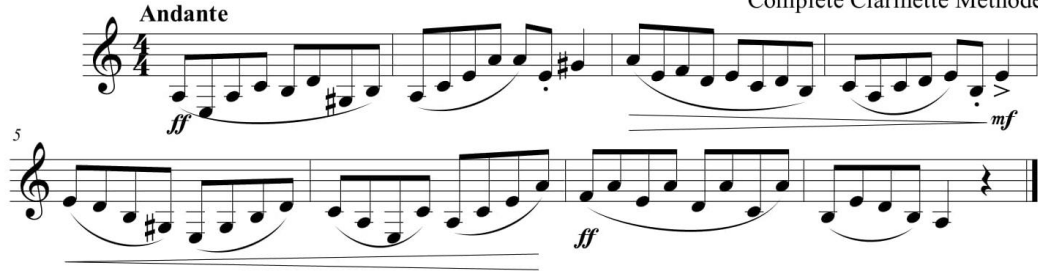

Şekil 45. La minör alıştırma. (Kellner, F. (1948). *Methode complete clarinette*. Fransa: Paris Alphonse Leduc, Nouvelle Edition).

La Minör Alıştırma

F.Kellner

Complete Clarinette Methode

Şekil 46. La Minör Alıştırma. (Kellner, F. (1948). *Methode complete clarinette*. Fransa: Paris Alphonse Leduc, Nouvelle Edition).

Fa Majör Sesleri İle Ses Üfleme ve Nefes Egzersizleri

The musical score is written for a single melodic line in 4/4 time. It begins with a key signature of one flat (Bb). The exercises are as follows:

- Staff 1: A series of eighth notes starting on F4, moving up stepwise to F5, then down stepwise to F3, and finally up to F4. Each note is marked with a 'v' and a vertical line, indicating a breath or sound exercise.
- Staff 2: A series of eighth notes starting on F4, moving up stepwise to F5, then down stepwise to F3, and finally up to F4. Each note is marked with a 'v' and a vertical line.
- Staff 3: A series of eighth notes starting on F4, moving up stepwise to F5, then down stepwise to F3, and finally up to F4. Each note is marked with a 'v' and a vertical line.
- Staff 4: A series of eighth notes starting on F4, moving up stepwise to F5, then down stepwise to F3, and finally up to F4. Each note is marked with a 'v' and a vertical line.
- Staff 5: A series of eighth notes starting on F4, moving up stepwise to F5, then down stepwise to F3, and finally up to F4. Each note is marked with a 'v' and a vertical line.
- Staff 6: A series of eighth notes starting on F4, moving up stepwise to F5, then down stepwise to F3, and finally up to F4. Each note is marked with a 'v' and a vertical line.
- Staff 7: A series of eighth notes starting on F4, moving up stepwise to F5, then down stepwise to F3, and finally up to F4. Each note is marked with a 'v' and a vertical line.
- Staff 8: A series of eighth notes starting on F4, moving up stepwise to F5, then down stepwise to F3, and finally up to F4. Each note is marked with a 'v' and a vertical line.

Şekil 47. Fa majör sesleri ile ses üfleme ve nefes egzersizleri.

Fa Majör Alıştırma

H. Klose

Poco Allegretto Methode Complete de Clarinette

5

9

13

p

Şekil 48. Fa majör alıştırma. (Klose, H. E. (1964). *Methode complete de clarinette*. Paris: Alphonse Leduc, Nouvelle).

Fa Majör Alıştırma

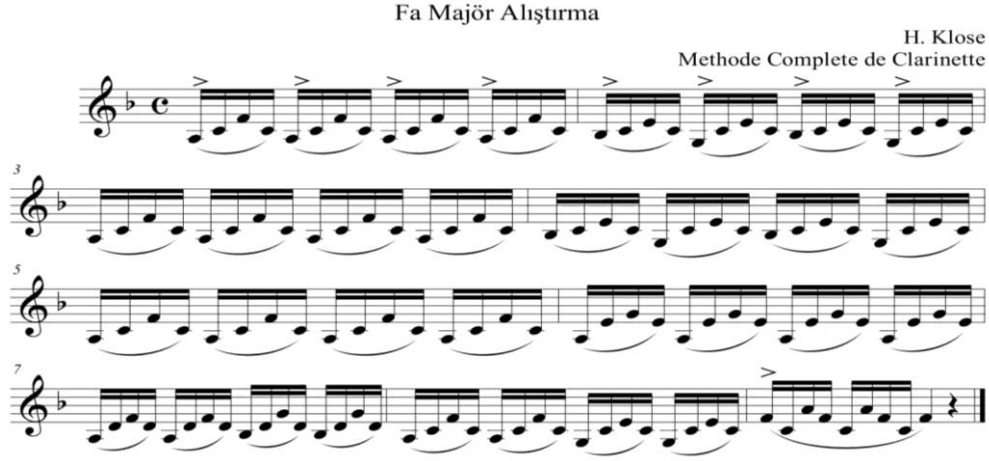
H. Klose

Andantino Methode Complete de Clarinette

9

mf

Şekil 49. Fa majör alıştırma. (Klose, H. E. (1964). *Methode complete de clarinette*. Paris: Alphonse Leduc, Nouvelle).

Şekil 50. Fa majör alıştırma. (Klose, H. E. (1964). *Methode complete de clarinette*. Paris: Alphonse Leduc, Nouvelle).

3.6. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerinden toplanan verilerin analizinde SPSS 22.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Öncelikle verilerle gerçekleştirilecek olan analizlerin parametrik veya non-parametrik yapıp yapılamayacağını belirlemek amacıyla basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılmıştır. Her bir grubun basıklık ve çarpıklık değerleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Grupların Öntest ve Sontest Puanlarının Çarpıklık Basıklık Değerleri

	n	Min	Max	Std Sapma	Ort.	Varyans	Çarpıklık	Basıklık
Kürdi Öntest	4	42,17	63,83	10,216	50,499	104,372	,850	-1,280
Kürdi Sontest	4	76,00	92,67	7,435	81,833	55,293	1,665	1,947
Hicaz Öntest	4	34,60	58,20	10,718	47,070	114,897	-,233	-1,952
Hicaz Sontest	4	57,05	89,45	14,034	69,933	196,961	1,207	1,500
Hüseyini Öntest	4	41,75	57,58	6,701	49,249	44,905	,323	-,221
Hüseyini Sontest	4	80,73	91,38	4,528	85,216	20,504	,993	1,259

Tablo 2 incelendiğinde, kürdi öntest, kürdi sontest, hicaz öntest, hicaz sontest, hüseyini öntest ve hüseyini sontest puanlarının basıklık ve çarpıklık değerlerinin -2 ile +2 arasında olduğu görülmektedir. Çarpıklık ve basıklık değerinin -2 ile +2 arasında olması normal dağılımı ifade etmektedir (George ve Mallery, 2010). Bu nedenle alt problem cümlelerine dair yapılan işlemlerde parametrik analizler tercih edilmiştir. Öntest ve sontestlerin kendi

içerisindeki analizlerinde tanımlayıcı istatistik kullanılmıştır. Her bir grubun kendi içerisindeki öntest ve sontest puanlarının karşılaştırılmasında Bağımlı T Testi , grupların birbiriyle olan ilişkilerini analiz etmek için de Tek Yönlü Varyans Analizi ve Tukey Testlerinden yararlanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, ana problem cümlesi çerçevesinde oluşturulan alt problem cümlelerinin analiz sonuçları ve yorumlarına yer verilmiştir.

4.1. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Yazıldığı Yerden (La) Kürdi Makamı Performans Değerlendirme Öntest Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistiklere Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilere araştırma sürecinin ilk haftasında kürdi makamına ilişkin “Kürdi performans değerlendirme aracı 1” yardımı ile öntest uygulaması yapılmıştır. Uygulama, kürdi performans değerlendirme formu ile uzmanlar tarafından puanlanmış olup, çalışma grubunun yazıldığı yerden (la) kürdi makamı öntest puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistik uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 3’de verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 3

Çalışma Grubu Öğrencilerinin Yazıldığı Yerden (La) Kürdi Performanslarına İlişkin Öntest Sonuçları

	N	Minimum	Maksimum	$\bar{x}$	ss
Kürdi Makamı Öntest Puanları	4	42,17	63,83	50,500	10,216

Tablo 3 incelendiğinde, çalışma grubuna dahil edilen öğrencilerin yazıldığı yerden (la) kürdi makamı performans öntest minimum 42,17, maksimum 63,83, ortalamaların 50,500 ve standart sapma değerinin de 10,216 olduğu saptanmıştır. Bu durum çalışma grubunu

oluşturan öğrencilerin yazıldığı yerden (la) kürdi makamını çalmaya yönelik hazırbulunuşluk düzeylerinin yetersiz seviyede olduğu, öğrencilerin kürdi makamını teorik olarak konumlandıramadığı, klarnet üzerindeki ses bilgisi düzeyi ve pozisyon bilgisinin pratik olarak da kürdi makamını yazıldığı yerden seslendirmeye yeterli olamayacağı şekilde yorumlanmıştır.

4.2. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Do Majör ile İlişkilendirilmiş “Mi” Kararlı Kürdi Makamı Performans Değerlendirme Sontest Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistiklere Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilere araştırmanın ilk haftasında uygulanan kürdi makamına ilişkin öntest uygulamasından sonra, araştırma sürecinin dördüncü haftasında kürdi makamına ilişkin “Kürdi makamı performans değerlendirme aracı 2” yardımı ile sontest uygulaması yapılmıştır. Uygulama kürdi performans değerlendirme formu ile uzmanlar tarafından puanlanmış olup, çalışma grubunun do majör ile ilişkilendirilmiş mi kararlı kürdi makamı sontest puanlarına tanımlayıcı istatistik uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 4’de verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 4

Çalışma Grubu Öğrencilerinin Do Majör ile İlişkilendirilmiş “Mi” Kararlı Kürdi Makamı Sontest Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	N	Minimum	Maksimum	$\bar{x}$	Ss
Kürdi Makamı Sontest Puanları	4	76,00	92,67	81,832	7,435

Tablo 4 incelendiğinde, çalışma grubuna dahil edilen öğrencilerin do majör ile ilişkilendirilmiş mi kararlı kürdi makamı performansı sontest puanlarının minimum 76,00, maksimum 92,67, ortalamaların 81,832 ve standart sapma değerinin de 7,435 olduğu saptanmıştır. Bu durum çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin do majör ile ilişkilendirilmiş mi kararlı kürdi makamına yönelik hazırbulunuşluk düzeylerinin yeterli olduğu, öğrencilerin klarnet üzerindeki ses bilgisi düzeyleri ve pozisyon bilgilerinin, başlangıç klarnet eğitimi düzeyinde, kürdi makamını “Mi” kararlı seslendirmeye yeterli olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

4.3. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Kürdi Makamına Yönelik Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırmasına Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Kürdi performans değerlendirme formu; notaları doğru seslendirme, ritim kalıplarını doğru çalma, tempoya uygunluk ve bütünlük gibi ölçütleri ile çalışma grubu öğrencilerinin makama ilişkin performanslarını saptamak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma sürecinin ilk haftasında yapılan öntest uygulamasından sonra uygulama süreci başlamış olup, dördüncü haftada kürdi makamına ilişkin sontest uygulaması yapılmıştır. Öntest ve sontest uygulamaları araştırma sürecinin sonunda uzmanlar tarafından performans değerlendirme formları aracılığı ile puanlanmış ve istatistiksel analiz için hazırlanmıştır. Çalışma grubu öğrencilerinin kürdi makamına yönelik öntest/sontest puan ortalamalarının arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla sonuçlara Bağımlı T-Testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 5’de verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 5

Çalışma Grubu Öğrencilerinin Kürdi Makamı Performansı Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Çalışma Grubu	N	$\bar{x}$	ss	sd	T	p
Öntest	4	50,499	10,216	3	-15,795	,001*
Sontest	4	81,833	7,435			

* p<.05

Tablo 5’e göre, çalışma grubuna dahil edilen öğrencilerin, kürdi makamına ilişkin öntest-sontest performans sonuçları için yapılan Bağımlı T-Testi sonuçları incelendiğinde anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($t=-15,795$; $p=,001$; $p<.05$). Anlamlı fark sontest lehinedir. Bir diğer ifade ile başlangıç klarnet eğitimi düzeyi için hazırlanmış tonal müzik ile ilişkilendirilmiş makamsal müzik eğitime yönelik çalışma modeli uygulaması, kürdi makamı sontest performans puanlarını anlamlı bir ölçüde arttırmıştır.

4.4. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Yazıldığı Yerden (La) Hicaz Makamı Performans Değerlendirme Öntest Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistiklere Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilere araştırma sürecinin ilk haftasında hicaz makamına ilişkin “Hicaz performans değerlendirme aracı 1” yardımı ile öntest uygulaması

yapılmıştır. Uygulama, hicaz performans değerlendirme formu ile uzmanlar tarafından puanlanmış olup, çalışma grubunun yazıldığı yerden (la) kürdi makamı öntest puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistik uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 6’da verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 6

Çalışma Grubu Öğrencilerinin Yazıldığı Yerden (La) Hicaz Performanslarına İlişkin Öntest Sonuçları

	N	Minimum	Maksimum	$\bar{x}$	ss
Hicaz Makamı Öntest Puanları	4	34,60	58,20	47,072	10,718

Tablo 6 incelendiğinde, çalışma grubuna dahil edilen öğrencilerin yazıldığı yerden (la) hicaz makamı performansı öntest puanlarının; minimum 34,36, maksimum 58,20, ortalamaların 47,072 ve standart sapma değerinin de 10,718 olduğu saptanmıştır. Bu durum çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin yazıldığı yerden (la) hicaz makamını çalmaya yönelik hazırbulunuşluk düzeylerinin yetersiz seviyede olduğu, öğrencilerin hicaz makamını teorik olarak konumlandıramadığı, klarnet üzerindeki ses bilgisi düzeyi ve pozisyon bilgisinin pratik olarak da hicaz makamını yazıldığı yerden seslendiremeye yeterli olamayacağı şekilde yorumlanmıştır.

4.5. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Armonik La Minör ile İlişkilendirilmiş “Mi” Kararlı Hicaz Makamı Performans Değerlendirme Sontest Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistiklere Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilere araştırmanın ilk haftasında uygulanan hicaz makamına ilişkin öntest uygulamasından sonra, araştırma sürecinin yedinci haftasında hicaz makamına ilişkin “Hicaz makamı performans değerlendirme aracı 2” yardımı ile sontest uygulaması yapılmıştır. Uygulama hicaz performans değerlendirme formu ile uzmanlar tarafından puanlanmış olup, çalışma grubunun armonik la minör ile ilişkilendirilmiş mi kararlı hicaz makamı sontest puanlarına tanımlayıcı istatistik uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 7’de verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 7

Çalışma Grubu Öğrencilerinin Armonik La Minör ile İlişkilendirilmiş “Mi” Kararlı Hicaz Makamı Sontest Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	N	Minimum	Maksimum	$\bar{x}$	ss
Hicaz Makamı Sontest Puanları	4	57,05	89,45	69,932	14,034

Tablo 7 incelendiğinde, çalışma grubuna dahil edilen öğrencilerin armonik la minör ile ilişkilendirilmiş (mi) hicaz makamı performansı sontest puanlarının; minimum 57,05, maksimum 89,45, ortalamaların 69,932 ve standart sapma değerinin de 14,034 olduğu saptanmıştır. Bu durum çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin armonik la minör ile ilişkilendirilmiş mi kararlı hicaz makamına yönelik hazırbulunuşluk düzeylerinin yeterli olduğu, öğrencilerin klarnet üzerindeki ses bilgisi düzeyleri ve pozisyon bilgilerinin, başlangıç klarnet eğitimi düzeyinde, hicaz makamını “Mi” kararlı seslendirmeye kısmen yeterli olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

4.6. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Hicaz Makamına Yönelik Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Hicaz performans değerlendirme formu; notaları doğru seslendirme, ritim kalıplarını doğru çalma, tempoya uygunluk ve bütünlük gibi ölçütleri ile çalışma grubu öğrencilerinin makama ilişkin performanslarını saptamak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma sürecinin ilk haftasında yapılan öntest uygulamasından sonra uygulama süreci başlamış olup, yedinci haftada hicaz makamına ilişkin sontest uygulaması yapılmıştır. Öntest ve sontest uygulamaları araştırma sürecinin sonunda uzmanlar tarafında performans değerlendirme formları aracılığı ile puanlanmış ve istatistiksel analiz için hazırlanmıştır. Çalışma grubu öğrencilerinin hicaz makamına yönelik öntest/sontest puan ortalamalarının arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla sonuçlara Bağımlı T-Testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 8’de verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 8

Çalışma Grubu Öğrencilerinin Hicaz Makamı Performansı Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Çalışma Grubu	n	$\bar{x}$	ss	Sd	t	P
Öntest	4	47,070	10,718	3	-5,508	,012*
Sontest	4	69,933	14,034			

Çalışma grubuna dahil edilen üniversite öğrencilerinin hicaz makamına ilişkin öntest-sontest performans sonuçları için yapılan Bağımlı T-Testi sonuçları incelendiğinde anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($t=-5,508$; $p=,012$; $p < .05$). Anlamlı fark sontest lehinedir. Bir diğer ifade ile başlangıç klarnet eğitimi düzeyi için hazırlanmış tonal müzik ile ilişkilendirilmiş makamsal müzik eğitime yönelik çalışma modeli uygulaması, hicaz makamı sontest performans puanlarını anlamlı bir ölçüde arttırmıştır.

4.7. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Yazıldığı Yerden (La) Hüseyini Makamı Performans Değerlendirme Öntest Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistiklere Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilere araştırma sürecinin ilk haftasında hüseyini makamına ilişkin “Hüseyini performans değerlendirme aracı 1” yardımı ile öntest uygulaması yapılmıştır. Uygulama, Hüseyini performans değerlendirme formu ile uzmanlar tarafından puanlanmış olup, çalışma grubunun yazıldığı yerden (la) hüseyini makamı öntest puanlarına ilişkin tanımlayıcı istatistik uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 9’da verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 9

Çalışma Grubu Öğrencilerinin Yazıldığı Yerden (La) Hüseyini Performanslarına İlişkin Öntest Sonuçları

	N	Minimum	Maksimum	$\bar{x}$	ss
Hüseyini Makamı Öntest Puanları	4	41,75	57,58	49,250	6,701

Tablo 9 incelendiğinde, çalışma grubuna dahil edilen öğrencilerin yazıldığı yerden (la) hüseyini makamı performansı öntest puanlarının; minimum 41,75, maksimum 57,58, ortalamaların 49,250 ve standart sapma değerinin de 6,701 olduğu saptanmıştır. Bu durum çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin yazıldığı yerden (la) hüseyini makamını çalmaya yönelik hazırbulunuşluk düzeylerinin yetersiz seviyede olduğu, öğrencilerin hüseyini makamını teorik olarak konumlandıramadığı, klarnet üzerindeki ses bilgisi düzeyleri ve pozisyon bilgilerinin pratik olarak da hüseyini makamını yazıldığı yerden seslendiremeye yeterli olamayacağı şekilde yorumlanmıştır.

4.8. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Fa Majör ile İlişkilendirilmiş “Sol” Kararlı Hüseyini Makamı Performans Değerlendirme Sontest Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistiklere Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilere araştırmanın ilk haftasında uygulanan hüseyini makamına ilişkin öntest uygulamasından sonra, araştırma sürecinin onuncu haftasında hüseyini makamına ilişkin “Hüseyini makamı performans değerlendirme aracı 2” yardımı ile sontest uygulaması yapılmıştır. Uygulama hüseyini performans değerlendirme formu ile uzmanlar tarafından puanlanmış olup, çalışma grubunun fa majör ile ilişkilendirilmiş sol kararlı hüseyini makamı sontest performans puanlarına tanımlayıcı istatistik uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 10’da verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 10

Çalışma Grubu Öğrencilerinin Fa Majör ile İlişkilendirilmiş “Sol” Kararlı Hüseyini Makamı Sontest Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	N	Minimum	Maksimum	$\bar{x}$	Ss
Hüseyini Makamı Sontest Puanları	4	80,73	91,38	85,215	4,528

Tablo 10 incelendiğinde, çalışma grubuna dahil edilen öğrencilerin fa majör ile ilişkilendirilmiş sol kararlı hüseyini makamı performansı sontest puanlarının; minimum 80,73, maksimum 91,38, ortalamaların 85,215 ve standart sapma değerinin de 4,528 olduğu saptanmıştır. Bu durum çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin fa majör ile ilişkilendirilmiş sol kararlı hüseyini makamına yönelik hazırbulunuşluk düzeylerinin yeterli olduğu, öğrencilerin klarnet üzerindeki ses bilgisi düzeyleri ve pozisyon bilgilerinin,

başlangıç klarnet eğitimi düzeyinde, hüseyini makamını “Sol” kararlı seslendirmeye tamamen yeterli olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

4.9. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Hüseyini Makamına Yönelik Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Hüseyini performans değerlendirme formu; notaları doğru seslendirme, ritim kalıplarını doğru çalma, tempoya uygunluk ve bütünlük gibi ölçütleri ile çalışma grubu öğrencilerinin makama ilişkin performanslarını saptamak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma sürecinin ilk haftasında yapılan öntest uygulamasından sonra uygulama süreci başlamış olup, onuncu haftasında hüseyini makamına yönelik sontest uygulaması yapılmıştır. Öntest ve sontest uygulamaları araştırma sürecinin sonunda uzmanlar tarafından performans değerlendirme formları aracılığı ile puanlanmış ve istatistiksel analiz için hazırlanmıştır. Çalışma grubu öğrencilerinin hüseyini makamına yönelik öntest/sontest puan ortalamalarının arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla sonuçlara Bağımlı T-Testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 11’de verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 11

Çalışma Grubu Öğrencilerinin Hüseyini Makamı Performansı Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Çalışma Grubu	n	$\bar{x}$	ss	Sd	t	p
Öntest	4	49,249	6,701	3	-18,992	,000*
Sontest	4	85,216	4,528			

* p<.05

Çalışma grubuna dahil edilen öğrencilerin hüseyini makamına ilişkin öntest-sontest performans sonuçları için yapılan Bağımlı T-Testi sonuçları incelendiğinde anlamlı bir fark tespit edilmiştir (t=-18,992; p=,000; p <.05). Anlamlı fark sontest lehinedir. Bir diğer ifade ile başlangıç klarnet eğitimi düzeyi için hazırlanmış tonal müzik ile ilişkilendirilmiş makamsal müzik eğitime yönelik çalışma modeli uygulaması, hüseyini makamı sontest performans puanlarını anlamlı bir ölçüde arttırmıştır.

4.10. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Kürdi, Hicaz ve Hüseyini Makamı Öntest/Sontest Performans Değerlendirme Puanı Farklarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çalışma grubunu oluşturan öğrencilere uygulama sürecinin ilk haftasında öntest, ardından sürecin devamında sırasıyla; dördüncü haftada kürdi makamına, yedinci haftada hicaz makamına ve onuncu haftada hüseyini makamına yönelik sontest uygulaması yapılmıştır. Öntest ve Sontest performansları, performans değerlendirme formu ile puanlanmıştır. Kürdi, Hicaz ve Hüseyini makamlarına ilişkin öntest/sontest performans değerlendirme puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını saptamak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 12’de verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 12

Çalışma Grubu Öğrencilerinin Kürdi, Hicaz ve Hüseyini Makamı Öntest/Sontest Puan Farklarının Karşılaştırılması

	Makamlar	n	$\bar{x}$	ss	Sd	F	p	Anlamlı Fark
Sontest	Kürdi	4	31,333	3,967				
	Hicaz	4	22,862	8,301	2/11	5,352	,029*	Hicaz-Hüseyini
	Hüseyini	4	35,966	3,787				

* p<.05

Tablo12 incelendiğinde, çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin kürdi, hicaz ve hüseyini makamlarına ilişkin, öntest-sontest puanları arasındaki farkın karşılaştırıldığı Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu anlamlı farkın, hicaz makamı performans puan farkı ve hüseyini makamı performans puan farkı arasında olduğu tespit edilmiştir. Bu fark hüseyini makamı performans puan farkı lehinedir. Diğer makamlar arasındaki puan farkları arasında ise anlamlı bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Tukey Testi yapılmıştır. Tukey Testi sonuçları Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13

Kürdi-Hicaz-Hüseyni Öntest-Sontest Puan Farklarının Arasındaki Tukey Testi Sonuçları

	Makamlar	Ortalamalar Farkı	p
Kürdi Makamı	Hicaz Makamı	8,470	,148
	Hüseyni Makamı	-4,633	,515
Hicaz Makamı	Kürdi Makamı	-8,470	,148
	Hüseyni Makamı	-13,103	,025*
Hüseyni Makamı	Kürdi Makamı	4,633	,515
	Hicaz Makamı	13,103	,025*

* p<.05

Tukey Testi sonucunda, bu farklılaşmanın Hicaz makamı ile Hüseyni makamı öntest-sontest performans puan farkları arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılaşma hüseyini makamı puan farkının lehinedir. Bir diğer ifade ile başlangıç klarnet eğitiminde tonal müzik ile ilişkilendirilmiş makamsal müzik eğitimi için geliştirilen çalışma modeli önerisi, hüseyini makamı ile hicaz makamı arasında bir farklılaşmaya neden olmuş ve bu çalışma modeli önerisi hüseyini makamı performansını daha olumlu yönde etkilediği şeklinde yorumlanmıştır.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmada elde edilen bulgulara dayanarak sonuçlar ortaya konmuş, literatürdeki ilgili araştırmalar ile karşılaştırılarak sonuçlar desteklenmiş ve araştırma sonuçları ile literatür karşılaştırmalarına dayanarak oluşturulan önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

5.1.1. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Yazıldığı Yerden (la) Kürdi Makamı Performans Değerlendirme Öntest Puanlarına İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın birinci alt problemi olan “Çalışma grubu öğrencilerinin yazıldığı yerden (la) kürdi makamı performans değerlendirme öntest sonuçları nasıldır?” sorusunun yanıtlanabilmesi için belirtilen makamın değerlendirme ölçeği aracılığı ile elde edilmiş tanımlayıcı istatistiki sonuçları aşağıda verilmiştir.

- Kürdi makamı öntest ölçeği “Kürdi Performans Değerlendirme Formu 1” çalışma grubuna deneysel sürecin ilk haftasında uygulanmış ve araştırmacı tarafından başlangıç klarnet eğitimi düzeyine uygun düzenlenen, yazıldığı yerden (la) kürdi makamı performans durumlarının tanımlayıcı istatistikleri alınmıştır. Veriler geliştirilen değerlendirme tablosu ile karşılaştırılarak sonuca ulaşılmıştır. Bu testten elde edilen verilere göre çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin ortalama puan değeri 50,50 çıkmıştır. Öğrencilerin ortalama değerinin değerlendirme tablosuna göre “Yetersiz” olduğu tespit edilmiştir. Bu durum öğrencilerin yazıldığı yerden (la) kürdi makamı eserleri seslendirebilme becerilerinin bilişsel ve devinişsel olarak seviyelerine uygun olmadığı sonucunu ortaya koymaktadır. Oysaki çalışma grubunun oluşturan

öğrencilerin mesleki hayatlarında tonal eserleri olduğu kadar makamsal eserleri de seslendirebilmeleri ve öğretebilmeleri beklenmektedir. Bu sebeple makamsal eserleri tanımlayabilme ve seslendirebilme durumlarının geliştirilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

5.1.2. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Do Majör ile İlişkilendirilmiş “Mi” Kararlı Kürdi Makamı Performans Değerlendirme Sontest Puanlarına İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın ikinci alt problemi olan “Çalışma grubu öğrencilerinin do majör ile ilişkilendirilmiş mi kararlı kürdi makamı performans değerlendirme sontest sonuçları nasıldır?” sorusunun yanıtlanabilmesi için belirtilen makamın değerlendirme ölçeği aracılığı ile elde edilmiş tanımlayıcı istatistiki sonuçları aşağıda verilmiştir.

- Kürdi makamı sontest ölçeği “Kürdi Performans Değerlendirme Formu 2” çalışma grubuna deneysel sürecin dördüncü haftasında uygulanmış ve araştırmacı tarafından düzenlenen do majör ile ilişkilendirilmiş mi kararlı kürdi makamı performans durumlarının tanımlayıcı istatistikleri alınmıştır. Veriler geliştirilen değerlendirme tablosu ile karşılaştırılarak sonuca ulaşılmıştır. Bu testten elde edilen verilere göre çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin ortalama puan değeri 81,832 çıkmıştır. Öğrencilerin ortalama değerinin değerlendirme tablosuna göre “Yeterli” olduğu tespit edilmiştir. Bu durum öğrencilerin do majör ile ilişkilendirilmiş mi kararlı kürdi makamı eserleri seslendirebilme becerilerinin bilişsel ve devinişsel olarak beklenen seviyeye ulaştığı şeklinde sonuçlanmıştır. Bu sonuç yapılan çalışmanın ve seçilen eserlerin öğrencilerin seviyelerine uygun olduğunu, tonal sistem ile ilişkilendirilmiş makamsal öğretim modelinin kabul edilebilir olduğunu, kürdi makamı için başlangıç düzeyinde “Mi” karar perdesinin uygun olduğu ve öğrencilerin bilişsel ve devinişsel olarak kürdi makamını anlamlandırdıkları sonucunu ortaya koymaktadır.

5.1.3. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Kürdi Makamına Yönelik Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırmasına İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi olan “Çalışma grubu öğrencilerinin kürdi makamı performansına ilişkin öntest/sontest sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?”

sorusunun yanıtlanabilmesi için, belirtilen makamın ölçekler aracılığı ile elde edilen bulgu ve yorumlara ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir.

- Araştırmanın ilk haftasında kürdi makamı için oluşturulan “Kürdi Performans Değerlendirme Aracı 1” çalışma grubuna öntest olarak uygulanmış, ikinci haftasında ise do majör konusu çalışılmaya başlanmıştır. İki haftalık çalışmanın ardından do majör ile kürdi makamı teorik olarak incelenmiş, çalışma grubuna benzerlikler teorik olarak anlatılmıştır. Dördüncü haftada kürdi makamı için oluşturulan “Kürdi Performans Değerlendirme Aracı 2” çalışma grubuna uygulanmıştır. Çalışma grubunun kürdi makamı öntest ve sontest ölçümlerinin karşılaştırılmasında Bağımlı T-Testi kullanılmış ve kürdi makamı için çalışma grubuna uygulanan do majör ile ilişkilendirilmiş mi kararlı kürdi makamı çalışma modeli sontest uygulaması lehine anlamlı oranda farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, başlangıç klarnet eğitiminde, tonal müzik ile ilişkilendirilmiş makamsal müzik eğitimi için geliştirilmiş çalışma modelinin öğrencilerin kürdi makamı performanslarını arttırdığı ve kürdi makamı ile ilgili teorik fikirlerinin oluştuğunu ortaya çıkarmıştır.

5.1.4. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Yazıldığı Yerden (La) Hicaz Makamı Performans Değerlendirme Öntest Puanlarına İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın dördüncü alt problemi olan “Çalışma grubu öğrencilerinin yazıldığı yerden (la) hicaz makamı performans değerlendirme öntest sonuçları nasıldır?” sorusunun yanıtlanabilmesi için belirtilen makamın değerlendirme ölçeği aracılığı ile elde edilmiş tanımlayıcı istatistiki sonuçları aşağıda verilmiştir.

- Hicaz makamı öntest ölçeği “Hicaz Performans Değerlendirme Formu 1” çalışma grubuna deneysel sürecin ilk haftasında uygulanmış ve araştırmacı tarafından başlangıç klarnet eğitimi düzeyine uygun düzenlenen, yazıldığı yerden (la) hicaz makamı performans durumlarının tanımlayıcı istatistikleri alınmıştır. Veriler geliştirilen değerlendirme tablosu ile karşılaştırılarak sonuca ulaşılmıştır. Bu testten elde edilen verilere göre çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin ortalama puan değeri 48,072 çıkmıştır. Öğrencilerin ortalama değerinin değerlendirme tablosuna göre “Yetersiz” olduğu tespit edilmiştir. Bu durum öğrencilerin yazıldığı yerden (la) hicaz makamı eserleri seslendirebilme becerilerinin, bilişsel ve devinişsel olarak seviyelerine uygun olmadığı sonucunu ortaya koymaktadır. Oysaki çalışma grubunun oluşturan

öğrencilerin mesleki hayatlarında tonal eserleri olduğu kadar makamsal eserleri de seslendirebilmeleri ve öğretebilmeleri beklenmektedir. Bu sebeple makamsal eserleri tanımlayabilme ve seslendirebilme durumlarının geliştirilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

5.1.5. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Armonik La Minör ile İlişkilendirilmiş “Mi” Kararlı Hicaz Makamı Performans Değerlendirme Sontest Puanlarına İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın beşinci alt problemi olan “Çalışma grubu öğrencilerinin armonik la minör ile ilişkilendirilmiş mi kararlı hicaz makamı performans değerlendirme sontest sonuçları nasıldır?” sorusunun yanıtlanabilmesi için belirtilen makamın değerlendirme ölçeği aracılığı ile elde edilmiş tanımlayıcı istatistiki sonuçları aşağıda verilmiştir.

- Hicaz makamı sontest ölçeği “Hicaz Performans Değerlendirme Formu 2” çalışma grubuna deneysel sürecin yedinci haftasında uygulanmış ve araştırmacı tarafından düzenlenen do majör ile ilişkilendirilmiş mi kararlı hicaz makamı performans durumlarının tanımlayıcı istatistikleri alınmıştır. Veriler geliştirilen değerlendirme tablosu ile karşılaştırılarak sonuca ulaşılmıştır. Bu testten elde edilen verilere göre çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin ortalama puan değeri 69,932 çıkmıştır. Öğrencilerin ortalama değerinin değerlendirme tablosuna göre “Kısmen Yeterli” olduğu tespit edilmiştir. Bu durum öğrencilerin la minör ile ilişkilendirilmiş mi kararlı hicaz makamı eserleri seslendirebilme becerilerinin bilişsel ve devinişsel olarak beklenen seviyeye oldukça yaklaştığı şeklinde sonuçlanmıştır. Bu sonuç yapılan çalışmanın ve seçilen eserlerin öğrencilerin seviyelerine uygun olduğunu, tonal sistem ile ilişkilendirilmiş makamsal öğretim modelinin kabul edilebilir olduğunu ve öğrencilerin bilişsel ve devinişsel olarak hicaz makamını anlamlandırdıkları sonucunu ortaya koymaktadır.

5.1.6. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Hicaz Makamına Yönelik Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırmasına İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın altıncı alt problemi olan “Çalışma grubu öğrencilerinin hicaz makamı performansına ilişkin öntest/sontest sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?”

sorusunun yanıtlanabilmesi için, belirtilen makamın ölçekler aracılığı ile elde edilen bulgu ve yorumlara ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir.

- Araştırmanın ilk haftasında hicaz makamı için oluşturulan “Hicaz Performans Değerlendirme Aracı 1” çalışma grubuna öntest olarak uygulanmış, beşinci haftasında ise la minör konusu çalışılmaya başlanmıştır. Beşinci ve altıncı hafta yapılan çalışmanın ardından la minör ile hicaz makamı teorik olarak incelenmiş, çalışma grubuna benzerlikler teorik olarak anlatılmıştır. Yedinci haftada hicaz makamı için oluşturulan “Hicaz Performans Değerlendirme Aracı 2” çalışma grubuna uygulanmıştır. Çalışma grubunun hicaz makamı öntest ve sontest ölçümlerinin karşılaştırılmasında Bağımlı T-Testi kullanılmış ve hicaz makamı için çalışma grubuna uygulanan la minör ile ilişkilendirilmiş mi kararlı hicaz makamı çalışma modeli sontest uygulaması lehine anlamlı oranda farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, başlangıç klarnet eğitiminde, tonal müzik ile ilişkilendirilmiş makamsal müzik eğitimi için geliştirilmiş çalışma modelinin öğrencilerin hicaz makamı performanslarını arttırdığı ve hicaz makamı ile ilgili teorik fikirlerinin oluştuğunu sonucunu ortaya çıkarmıştır.

5.1.7. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Yazıldığı Yerden (La) Hüseyini Makamı Performans Değerlendirme Öntest Puanlarına İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın yedinci alt problemi olan “Çalışma grubu öğrencilerinin yazıldığı yerden (la) hüseyini makamı performans değerlendirme öntest sonuçları nasıldır?” sorusunun yanıtlanabilmesi için belirtilen makamın değerlendirme ölçeği aracılığı ile elde edilmiş tanımlayıcı istatistiki sonuçları aşağıda verilmiştir.

- Hüseyini makamı öntest ölçeği “Hüseyini Performans Değerlendirme Formu 1” çalışma grubuna deneysel sürecin ilk haftasında uygulanmış ve araştırmacı tarafından başlangıç klarnet eğitimi düzeyine uygun düzenlenen yazıldığı yerden (la) hüseyini makamı performans durumlarının tanımlayıcı istatistikleri alınmıştır. Veriler geliştirilen değerlendirme tablosu ile karşılaştırılarak sonuca ulaşılmıştır. Bu testten elde edilen verilere göre çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin ortalama puan değeri 49,250 çıkmıştır. Öğrencilerin ortalama değerinin değerlendirme tablosuna göre “Yetersiz” olduğu tespit edilmiştir. Bu durum öğrencilerin yazıldığı yerden (la) hüseyini makamı eserleri seslendirebilme becerilerinin bilişsel ve devinışsel olarak seviyelerine uygun olmadığı sonucunu ortaya koymaktadır. Oysaki çalışma grubunun oluşturan

öğrencilerin mesleki hayatlarında tonal eserleri olduğu kadar makamsal eserleri de seslendirebilmeleri ve öğretebilmeleri beklenmektedir. Bu sebeple makamsal eserleri tanımlayabilme ve seslendirebilme durumlarının geliştirilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

5.1.8. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Fa Majör ile İlişkilendirilmiş “Sol” Kararlı Hüseyini Makamı Performans Değerlendirme Sontest Puanlarına İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın sekizinci alt problemi olan “Çalışma grubu öğrencilerinin fa majör ile ilişkilendirilmiş sol kararlı hüseyini makamı performans değerlendirme sontest sonuçları nasıldır?” sorusunun yanıtlanabilmesi için belirtilen makamın değerlendirme ölçeği aracılığı ile elde edilmiş tanımlayıcı istatistiki sonuçları aşağıda verilmiştir.

- Hüseyini makamı sontest ölçeği “Hüseyini Performans Değerlendirme Formu 2” çalışma grubuna deneysel sürecin onuncu haftasında uygulanmış ve araştırmacı tarafından düzenlenen fa majör ile ilişkilendirilmiş sol kararlı hüseyini makamı performans durumlarının tanımlayıcı istatistikleri alınmıştır. Veriler geliştirilen değerlendirme tablosu ile karşılaştırılarak sonuca ulaşılmıştır. Bu testten elde edilen verilere göre çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin ortalama puan değeri 85,215 çıkmıştır. Öğrencilerin ortalama değerinin değerlendirme tablosuna göre “Tamamen Yeterli” olduğu tespit edilmiştir. Bu durum öğrencilerin fa majör ile ilişkilendirilmiş sol kararlı hüseyini makamı eserleri seslendirebilme becerilerinin bilişsel ve devinişsel olarak beklenen seviyeye ulaştığı şeklinde sonuçlanmıştır. Bu sonuç yapılan çalışmanın ve seçilen eserlerin öğrencilerin seviyelerine uygun olduğunu, tonal sistem ile ilişkilendirilmiş makamsal öğretim modelinin kabul edilebilir olduğunu ve öğrencilerin bilişsel ve devinişsel olarak hüseyini makamını anlamlandırdıkları sonucunu ortaya koymaktadır.

5.1.9. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Hüseyini Makamına Yönelik Öntest/Sontest Puan Ortalamalarının Karşılaştırmasına İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi olan “Çalışma grubu öğrencilerinin hüseyini makamı performansına ilişkin öntest/sontest sonuçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?”

sorusunun yanıtlanabilmesi için, belirtilen makamın ölçekler aracılığı ile elde edilen bulgu ve yorumlara ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir.

- Araştırmanın ilk haftasında hüseyini makamı için oluşturulan “Hüseyini Performans Değerlendirme Aracı 1” çalışma grubuna öntest olarak uygulanmış, sekizinci ve dokuzuncu haftasında ise fa majör konusu çalışılmıştır. İki haftalık çalışmanın ardından fa majör ile hüseyini makamı teorik olarak incelenmiş, çalışma grubuna benzerlikler teorik olarak anlatılmıştır. Onuncu haftada hüseyini makamı için oluşturulan “Hüseyini Performans Değerlendirme Aracı 2” çalışma grubuna uygulanmıştır. Çalışma grubunun hüseyini makamı öntest ve sontest ölçümlerinin karşılaştırılmasında Bağımlı T-Testi kullanılmış ve hüseyini makamı için çalışma grubuna uygulanan fa majör ile ilişkilendirilmiş sol kararlı hüseyini makamı çalışma modeli sontest uygulaması lehine anlamlı oranda farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, başlangıç klarnet eğitiminde, tonal müzik ile ilişkilendirilmiş makamsal müzik eğitimi için geliştirilmiş çalışma modelinin öğrencilerin hüseyini makamı performanslarını arttırdığı ve hüseyini makamı ile ilgili teorik fikirlerinin oluştuğunu ortaya çıkarmıştır.

5.1.10. Çalışma Grubu Öğrencilerinin Kürdi, Hicaz ve Hüseyini Makamı Öntest/Sontest Performans Değerlendirme Puanı Farklarının Karşılaştırılmasına İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın onuncu alt problemi olan “Araştırmada incelenen kürdi, hicaz, hüseyini makamlarına ilişkin sontest performans testleri arasında nasıl bir ilişki vardır?” sorusunun yanıtlanabilmesi için, belirtilen makamın ölçekler aracılığı ile elde edilen bulgulara ve yorumlara ilişkin sonuçlar aşağıda verilmiştir.

- Çalışma grubunu oluşturan öğrencilere uygulama sürecinin ilk haftasında öntest, ardından sürecin devamında sırasıyla; dördüncü haftada kürdi makamına, yedinci haftada hicaz makamına ve onuncu haftada hüseyini makamına yönelik sontest uygulaması yapılmıştır. Kürdi, Hicaz ve Hüseyini makamlarına ilişkin öntest/sontest performans değerlendirme puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını saptamak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda kürdi, hicaz ve hüseyini makamlarına ilişkin, öntest/sontest puanları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu anlamlı fark, hicaz makamı performans puan farkı ve hüseyini makamı performans puan farkı arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hicaz ve Hüseyini

makamları arasındaki fark Hüseyini makamı lehine olmuştur. Anlamli farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla konu olan makamların öntest/sontest puanları arasındaki ilişkiyi daha iyi yorumlamak adına Tukey Testi uygulanmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre Hicaz ve Hüseyini makamlarının öntest/sontest performans değerlendirme puanları arasında daha anlamlı bir farklılaşma olduğu, bu farklılaşmanın Hüseyini makamı lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu ve yorumdan yola çıkılarak Hüseyini makamının çalışmada en çok gelişim gösterilen makam olduğu sonucunu ortaya çıkmıştır. Hüseyini makamının fa majör ile ilişkilendirilerek “sol” kararlı çalıştırılması, fa majör dizisinin klarnet için çok uygun bir pozisyona sahip olması ve hüseyini makamının türkülerde en fazla kullanılan makam olmasından kaynaklı kulak yatkınlığının fazla olmasının hüseyini makamındaki gelişimin diğer makamlara göre daha anlamlı yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

5.2. Alan Yazın İle Karşılaştırma ve Tartışma

Genel olarak sonuçlara bakıldığında; başlangıç klarnet eğitimi çerçevesinde tonal diziler ile ilişkilendirilmiş Kürdi, Hicaz ve Hüseyini makamlarının öğretimi için geliştirilen çalışma modelinin, öğrencilerin hem tonal hem de makamsal becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin bilindik ezgiler ile ton ve makam bilgilerini pekiştirmelerinin; müzik yapma becerilerini, müzikalitelerini arttırmasının yanı sıra çalgıları ile arasında daha güçlü bir bağ kurmasına yardımcı olmuştur. Geleneksel ezgiler yoluyla öğrencilere kazandırılmak istenen temel davranışlar farklı çalışma modelleri geliştirilerek kazandırılabilir ve öğrencilerin müziği tek yönüyle değil evrensel olan bütünüyle kavramalarına yardımcı olacaktır. Araştırma, tonal ile ilişkilendirildiğinde makamsal eğitimin çalgı eğitiminde temel pratiklerin kazandırılmasından hemen sonra başlayabileceğini göstermektedir.

- Yıldız (2013), yılında hazırlamış olduğu “Müziksel İşitme Okuma ve Yazma Derslerindeki Makamsal Dizilerin Öğretiminde Sefai Acay Yaklaşımının Kullanılabilirliği” isimli yüksek lisans tezinde; müziksel işitme okuma ve yazma dersi alan güzel sanatlar liseleri müzik bölümü öğrencilerinin bilişsel yönden makamsal dizi bilgilerini ve Sefai Acay tarafından geliştirilen ilişkilendirilmiş tonal ve makamsal müzik eğitimi yaklaşımının kullanılabilirliğini araştırmıştır. Araştırmada kontrol grupsuz öntest/sontest’e dayalı deneysel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel bulgular görüşme yöntemiyle, nicel veriler uygulamadan elde edilen verilerin istatistikleri ile

elde edilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda, hem öğrenci hem de eğitimci boyutlarında, Sefai Acay yaklaşımının öğrencilerin makamsal diziler üzerindeki bilişsel bilgi düzeylerinin geliştiği, eğitimcilerin de bu yaklaşımı uygulayabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yıldız'ın bu çalışmasında elde ettiği sonuçlar, kullandığı model, problem durumu ve uygulanan tonal ve makamsal müzik eğitimi yaklaşımı bakımından araştırma ile paralellik göstermektedir.

- Akbulut (2010), “Başlangıç Piyano Eğitimi İçin Düzenlenmiş Türk Ezgileri” isimli doktora tezinde, “Türk ezgilerinin de içinde yer aldığı bir başlangıç piyano eğitimi metodu oluşturulabilir mi?” sorusunun cevabını araştırmıştır. Araştırmada alanla ilgili kaynaklar taranmış, ulusal ve uluslar arası düzeyde yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Araştırma için 100’ün üzerinde başlangıç düzeyindeki öğrenciden ve eğitimcilerden görüş alınmıştır. Alınan görüşler doğrultusunda seçilen halk ezgileri başlangıç piyano eğitimi seviyesine uygun bir şekilde uyarlanmıştır. Araştırmanın sonucunda piyano eğitimi literatürüne başlangıç düzeyinde kullanılabilecek Türk halk ezgileri kazandırılmıştır. Ayrıca çalışmada çalgı eğitiminde halk ezgilerinin kullanımının öneminden ve gerekliliğinden bahsedilmiştir. Bu çalışma uygulanan yöntem ve sonuçları bakımından araştırma ile paralellik göstermektedir.
- Müezzinoğlu (2012) “Kemana Uyarlanmış Halk Ezgilerinin Keman Eğitiminde Kullanılması” isimli doktora tezinde, Kıbrıs Türk halk ezgilerinin müzikal unsurlarını belirlemek ve keman eğitimine uyarlanmış halk ezgilerinin kullanılmasının öğrencilerin çalgı performanslarına olan etkileri araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmada halk ezgileri taranmış, uzman görüşü alınarak kemana uyarlanmış ve deneysel süreç uygulanmıştır. Çalışmanın deneysel sürecine 12 öğrenci katılmış ve çalışma grubuna ön test olarak kemana uyarlanmamış halk ezgileri uygulanmıştır. Son testte ise aynı ezgilerin kemana uyarlanmış halleri öğrencileri uygulanmış ve aradaki farklar tespit edilmiştir. Araştırmanın sonunda halk ezgilerinin kemana uyarlanmış halleriyle uyarlanmamış halleri arasında anlamlı farklılaşma tespit edilmiştir. Bu sonuçtan hareketle çalgı eğitiminde halk ezgilerinin kullanılmasının öğrencilerin çalgı performanslarını arttırdığı, müzikalitelere geliştirdiği ve öğrencilerin kulaklarının aşına olduğu ezgileri çalarken nüansları ve ritmik kalıpları daha etkili bir şekilde yapabildikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Müezzinoğlu’nun bu çalışması, izlediği yöntem ve uyguladığı çalışma modeli bakımından araştırmada geliştirilen yöntem bakımından ve ulaşılan sonuçlar bakımından paralellik göstermektedir.

- Albuz (2001), yılında hazırladığı “Viyola Öğretiminde Geleneksel Türk Müziği Ses Sistemine İlişkin Dizilerin Kullanımı ve Bu Sistem Kaynaklı Çokseslilik Yaklaşımları” isimli doktora tezinde, viyola eğitiminde Türk müziği makamlarının kullanılabilirliğini araştırmış ve bunları çokseslilik bakımından analiz etmiştir. Araştırmaya verileri kaynak tarama yöntemi ve uzman görüşleri olarak toplamıştır. Elde edilen verilerden, viyola eğitiminde Türk müziği makam dizilerinin tampere sisteme uyarlanarak uygulanmasının çalgı öğretimim bakımından daha etkili olduğu izlenimini elde etmiştir. Ayrıca araştırmada elde edilen sonuçlara ve önerilere bakıldığında, çalgı eğitiminde Türk müziği öğelerinin kullanılması öğrencilerin çalgı çalma ve çalışma performanslarının daha etkili hale getirdiği, öğrencilerin bu süreçten daha fazla keyif aldığı ve çalgı çalmaya teşvik olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Albuz’un bu çalışması elde edilen sonuçlar ve öneriler bakımından araştırmanın temel problem durumu ile paralellik göstermektedir.
- Değirmencioğlu ve Arapgirlioğlu (2011) yılında yapmış oldukları “Makamsal Viyolonsel Öğretiminde Popüler Müzik Eserlerinden Yararlanma: (Orhan Gencebay Örneği)” isimli araştırmalarında Orhan Gencebay eserlerinde yer alan saz icralarından 5 şarkı ve 8 pasaj müzikal analizleri yapılarak, yay kullanımı, pozisyon kullanımı, parmak kullanımı vb. açılardan viyolonsel öğretiminde kullanılabilecek şekilde düzenlenmiştir. Düzenlenen bu eserler melodik yapıları ve icra tekniği açısından geleneksel kaynaklarda ve viyolonsel metotlarında da kullanılan öğrencilere kazandırılması hedeflenen, farklı makam dizilerinin farklı karar perdelerinden seslendirilmesi, pozisyon kullanımı ve perde değişimi gibi birçok müzikal davranışa uygun olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmadan edinilen sonuç farklı makamların farklı perdelerden ve seslerden öğretiminin daha uygun ve kullanışlı olduğunu göstermektedir. Değirmencioğlu ve Arapgirlioğlu’nun 4 farklı makamda yapmış olduğu çalışmanın hicaz ve kürdi boyutunda edinilen sonuçlar, bu araştırmanın aynı makamlardaki amaç ve hedefleriyle paralellik göstermektedir.
- Kaya (2013), “Makamsal Ezgilerle ve Okul Şarkılarıyla Desteklenmiş Viyolonsel Öğretim Metodu 1” isimli kitabında viyolonsel eğitime yeni bir kaynak oluşturmuş, geliştirdiği öğretim yöntemi ile bilinen makamsal ezgilerle ve okul şarkılarıyla viyolonsel eğitimi dağarına katkı sağlamıştır. Kitapta, başlangıç düzeyindeki öğrencilerin temel pozisyonlarda çalabileceği okul şarkılarının makamsal yapıları incelenmiş, tonal diziler ile ilişkilendirmiş ardından tonaliteye ve makamsal yapıya

uygun çalışmalara yer verilmiştir. Teknik çalışmalardan sonra çeşitli ezgiler yardımı ile kazandırılmak istenen hedef davranış pekiştirilmesi ve öğrencilerin müzik yapma sürecine hazırlanması hedeflenmiştir. Böylece ğrencinin hem teknik hem de müzikal gelişiminin birbirine paralel olarak ilerlemesi amaçlanmıştır. Kaya'nın hazırladığı bu ğretim metodunda izlediği yöntem ve uyguladığı çalışma modeli bakımından araştırmada geliştirilen yöntem ve elde edilen sonuçlar ile paralellik göstermektedir.

5.3. neriler

Araştırma kapsamında Kürdi, Hicaz ve Hüseyini makamları için başlangıç klarnet eğitimi düzeyinde tonal sistem ile ilişkilendirilmiş makamsal müzik eğitimine yönelik çalışma modeli geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Uygulama sonucunda elde edilen veriler başlıklar altında toplanıp yorumlanmış ve sonuçlara bağlanmıştır. Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgu ve yorumlara ilişkin yazılan sonuçlar ışığında araştırma için bir dizi öneri sunulmuştur.

- Geleneksel müzik ğelerimiz başlangıç klarnet eğitimi düzeyinde de kullanılabilir.
- Çalışma Kürdi, Hicaz ve Hüseyini makamlarını içermektedir. Gelecekte diğer makamlarında başlangıç-orta ve/veya ileri düzey klarnet eğitimi için uygun çalışma modelleri geliştirilebilir.
- Klarnet eğitiminde makamsal dizileri geleneksel yazıldıkları yerlerden seslendirebilmek adına öğrencilerin orta ve ileri düzey performans seviyelerine gelmesi beklenmemeli, başlangıç düzeyindeki öğrenciler için karar sesleri değiştirilerek makamı teorik olarak anlayabilecekleri ve eseri pratik olarak seslendirebilecekleri perdelere eğitimci tarafından alınabilme ve öğrencilerin icra etmesi sağlanabilmelidir.
- Başlangıç klarnet eğitimi düzeyinde Kürdi ve Hicaz makamları için “Mi” karar perdesi, Hüseyini makamı için “Sol” karar perdesi olarak uygulanabilir ve kullanılabilir.
- Klarnet eğitiminin her düzeyinde öğrencilerin makamları öğrenebilmesi ve pekiştirebilmesi için eğitimci tarafından mevcut metotlardaki egzersizler seçilip kullanılabilir ve yeni egzersizler de yazılabilir.
- Başlangıç klarnet eğitimi düzeyinde öğrencilerin, müzik yapma becerileri ve mzikaliteleri geleneksel müzik eserleri yardımı ile kazandırılabilir.

- Gelecekte yapılacak kapsamlı bir klarnet eğitimi programında evrensel ve geleneksel öğeler mutlaka birlikte yer almalı ve her ikisi de çalgı eğitimi temel amacıyla öğrencinin kullanabileceği seviyelere göre aktarılabilir. Bu amaç doğrultusunda yapılacak düzenlemelerde öğrencilerin çalgı eğitimine başlangıç yaşı göz önünde bulundurulmalı ve ona uygun eserler düzenlenebilir.
- Geleneksel müzik öğelerimizin evrensel tekniklerle düzenlenmesiyle oluşturulan repertuarlar, öğrencilere başlangıç düzeyinde çaldırılarak çalgılarına olan sevgi ve ilgilerinin artması sağlanabilir.
- Makamsal müzik eğitimi hem teorik hem de pratik olarak tonal müzik eğitimi ile birlikte başlangıç düzeyindeki çalgı öğrencilerine birlikte verilebilir. Bu yolla öğrencilerin tek yönlü bir müzik algılarının olmaması sağlanabilir.
- Öğrencilerin sahip olduğu kültürel donanım, çalgı eğitimini sürecinde bir araç olarak kullanılmalı ve eğitimciler bu araçları istedik davranışları kazandırmada etkin bir şekilde kullanabilir.

KAYNAKLAR

- Acay, S. (2009). *Açık değişimli tonal ve makamsal solfejler*. Ankara: Evrensel
- Akbulut Ünal, E.C. (2010). *Başlangıç piyano eğitimi için düzenlenmiş Türk ezgileri*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Albuz, A. (2001). *Viyola öğretiminde geleneksel Türk müziği ses sistemine ilişkin dizilerin kullanımı ve bu sistem kaynaklı çokseslilik yaklaşımları*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arıkan, R. (2007). *Araştırma teknikleri ve rapor hazırlama*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Aydoğan, S. (1998). *Müzik öğretmeni yetiştiren kurumlarda müziksel işitme okuma öğretimi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baştürk, R. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri. A. Tanrıöğen (Ed.), *Deneme modelleri* içinde (s. 31-56). Ankara: Anı.
- Brymer, J. (1976). *Clarinet*. (3. Basım). New York: Schirmer, s.18-19.
- Bulut, F. (2008). *Piyano eğitiminde geleneksel Türk halk müziği kaynaklı eserlerin seslendirilmesine yönelik oluşturulan bir çoklu analiz modeli ve bu modelin öğrenci başarısı üzerine etkileri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara Pegem Akademi.
- Cangal, N. (2005). *Armoni*. Ankara: Arkadaş.
- Ceylan, A. D. (2010). *Başlangıç eğitiminde kullanılan klarnet metotlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çağrı, S. (2006). *Avrupa'da ve Türkiye'de klarnetin tarihsel gelişimi, Türk Müziği, icrasında klarnet çeşitlerinin ses sahaları ve parmak pozisyonları bakımından*

- uygunluğunun incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik, A. (2008). *Klarnet sanat dalında eğitim süreci*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çeliksü, Ü. (2018). *Sol ve si bemol klarnet için temel öğretileri içeren tonal ve makamsal diziler bünyesinde metodolojik bir çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Değirmencioğlu, L. & Arapgirlioğlu, H. (2011). Makamsal viyolonsel öğretiminde popüler müzik eserlerinden yararlanma: (Orhan gencebay örneği). *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(31), 199-224.
- Ece, A., S., Sevgi, A. & Çalgan, K. (2014). *Çağdaş Türk bestecilerinin viyola eserleri*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Erdoğan, S. (2017). *Tarihsel süreç içerisinde bando ve orkestralarda klarnetin yeri ve önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- George, D. & Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference*, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.
- Gündüz, Ş. (2016). *Osmanlı Devleti'nin batılılaşma sürecinde klarnetin konumu*. Sanatta Yeterlik Tezi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir.
- Güvençli, H. (2017). *Carl Baerman'ın op.63 Daily Studies klarnet metodunun çalım teknikleri açısından analizi ve çalışma önerileri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Howe, S. W. (1995). Sources of the folk songs in the violin and piano books of Shinichi Suzuki. *The Bulletin of Historical Research in Music Education*, 16(3), 177-193.
- İlyasoğlu, E. (2009). *Zaman içinde müzik*. (8. Baskı), İstanbul: Remzi.
- Kaya, E. E. (2013). *Makamsal ezgiler ve okul şarkılarıyla desteklenmiş viyolonsel öğretim metodu 1*. Konya: Sanat ve Dil Araştırmaları Enstitüsü.
- Kellner, F. (1948). *Methode complete clarinette*. Fransa: Paris Alphonse Leduc, Nouvelle Edition.

- Keskin, H. (2010). *Eğitim Fakülteleri Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalları klarnet öğrencilerinin diyafram nefesi kullanma durumları*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Klose, H. E. (1964). *Methode complete de clarinette*. Paris: Alphonse Leduc, Nouvelle.
- Korkmaz, O. T. (2011). *Güzel Sanatlar Fakültesi müzik bölümleri özel yetenek sınavlarının incelenmesi ve değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Kroll, O. (1965). *The clarinet*. New York: Toplinger.
- Kuşçu, Ö. (2010). *Orff – Schulwerk yaklaşımı ile yapılan müzik etkinliklerinin okul öncesi dönemdeki çocukların dikkat becerilerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Lawson, C. (1995). *The cambridge to the clarinet*. United Kingdom: Cambridge Press.
- Levendoglu Yılmaz, N. O. (2002). *XIII. Yüzyıldan günümüze kadar varlığını sürdüren makamlar ve değişim çizgileri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Melhem, Z. (2016). *Çağlar boyunca klarnet çalgısının gelişimi*. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Müezzinoğlu, A. (2012). *Kemana uyarlanmış halk ezgilerinin keman eğitiminde kullanılması*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özen, N. (2004). *Çalgı eğitiminde yararlanılan müzik eğitimi yöntemleri*. *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 1-5.
- Özgür, Ü. & Aydoğan S. (2009). *Müziksel işitme okuma eğitimi ve kuram I*. Ankara: Gazi.
- Özgür, Ü. & Aydoğan S. (2015). *Gelenekten geleceğe makamsal Türk müziği*. Ankara: Arkadaş.
- Özkan, İ. H. (2006). *Türk musıkisi nazariyatı ve usulleri kudüm velveleleri*. İstanbul: Ötüken.
- Pino, D. (1998). *The clarinet and clarinet playing*. New York, USA: Dover Publication, Inc.,
- Say, A. (2005). *Müzik sözlüğü*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi.

- Sonsel, Ö. B. (2018). Türkiye’de viyola alanında yazılmış lisans üstü tezlerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim fakültesi Dergisi*, 47, 340-359.
- Sonsel, Ö. B. (2019). *Ayfer Tanrıverdi “Viyola Metodu 2” nin incelenmesi*. III. Uluslararası Sınırsız Eğitim ve Araştırma Sempozyumu’nda sunulmuş bildiri, Muğla.
- Sun, M. (2004). *Piyano için Türk müziği makam dizileri*. Ankara: Sun.
- Şahin, B. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri. A. Tanrıöğen (Ed.), *Metodoloj* içinde (s. 111-132). Ankara: Anı.
- Şen, N. (2008). *Türkiye’de yöresel müziklerde klarnet kullanımının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tabak, C. (2016). *Klasik gitar öğretiminin makamsal içerikli etüt ve eserlerle uygulanabilirliği*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tanrıverdi, A. (1997). *Güzel sanatlar liselerinin müzik bölümlerinde uygulanan çalgı eğitimi ve viyolanın çalgı eğitimi içerisindeki yeri*. Trabzon: Selva.
- Tuğcular, E. (2002). *Halk ezgileriyle solfej*. Ankara: SCA Müzik Vakfı.
- Tunç, T. (2016). *Piyano öğretiminde Türk müziği kaynaklı kontrpuantal eserlerin seslendirilmesine yönelik bir çalışma modeli*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uçan, A. (1997). *Müzik eğitimi* (2. Basım). Ankara: Müzik Ansiklopedisi.
- Uluç, M.Ö. (2006). *Müzik sözlüğü*. Ankara: Yurt Renkleri.
- Uslu, M. (1997). *Türkiye’de çalgı eğitiminin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ürün, T. (2015). *Karşılaştırmalı tonal ve makamsal dizi öğretiminin silahlı kuvvetler bando okulu öğrencilerinin bilişsel gelişimlerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Volk, T. M. (1991). Attitudes of instrumental music teachers toward multicultural music in the instrumental program. *Contributions to Music Education*, 18, 48-56.

- Yalçın, G. (2013). Haşım bey mecmuasının “Makam ve Tonalite Karşılaştırması” yönünden incelenmesi. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(6), 753-768.
- Yalçın, H. (2017). Türkiye’de mesleki müzik eğitimi veren kurumların mevcut durumları. *Online Journal Of Music Sciences*, 2(3), 37-66.
- Yalçınkaya, B., Eldemir, A. C. & Sönmezöz, F. (2014). Müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı dersine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2), 1583-1595.
- Yayla, F. (1999). *Eğitim fakültesi müzik eğitimi ana çalgı viyola eğitiminde kullanılan metotların incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Yıldız, F. (2013). *Müziksel işitme okuma ve yazma derslerindeki makamsal dizilerin öğretiminde Sefai Acay yaklaşımının kullanılabilirliği*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Yılmaz, Z. (1988). *Türk musikisi dersleri*. İstanbul: Kardeşler Matbaası.

EKLER

EK 1. Uzman Görüş Formu 1

Değerli Öğretim Elemanı,

Bu çalışma, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı'nda gerçekleştirilmekte olan “Başlangıç Klarnet Eğitimi İçin Tonal Sistem ile İlişkilendirilmiş Makamsal Müzik Eğitimine Yönelik Bir Çalışma Modeli Önerisi” isimli doktora tezine ilişkin bir takım verileri toplanmasına yönelik olarak yapılmaktadır. Görüşleriniz araştırmaya ışık tutacak ve katkı sağlayacaktır, saygılarımla...

Araştırmacı

Öğr. Gör. Övgü ÖZPARLAK

1. Müzik eğitimcisi yetiştiren kurumlarda öğrencilerin ana çalgıları ile tonal ve makamsal eserleri bir bütün olarak kavraması sizce ne ölçüde gereklidir?

Ölçek	Tamamen	Büyük Ölçüde	Kısmen	Çok Az	Hiç
Kişi (f)					

2. Müzik eğitimi sürecinde sıklıkla kullanılan makamlarının, klarnet öğretiminde kullanılma durumları sizce ne ölçüdedir?

Ölçek	Tamamen	Büyük Ölçüde	Kısmen	Çok Az	Hiç
Kişi (f)					

3. Eğitim müziği ekseninde kullanılan makamların klarnet ile icrasına uygun ses perdelerinin belirlenmesine, klarnet öğretimi açısından ne ölçüde gerek vardır?

Ölçek	Tamamen	Büyük Ölçüde	Kısmen	Çok Az	Hiç
Kişi (f)					

4. Sizce Başlangıç klarnet eğitimi düzeyinde hangi makamalar seslendirilebilir?

.....
.....
.....
.....

EK 2. Uzman Görüş Formu 2

Değerli Öğretim Elemanı,

Bu çalışma, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı'nda gerçekleştirilmekte olan “Başlangıç Klarnet Eğitimi İçin Tonal Sistem ile İlişkilendirilmiş Makamsal Müzik Eğitimine Yönelik Bir Çalışma Modeli Önerisi” isimli doktora tezine ilişkin bir takım verileri toplanmasına yönelik olarak yapılmaktadır. Görüşleriniz araştırmaya ışık tutacak ve katkı sağlayacaktır, saygılarımla...

Araştırmacı

Öğr. Gör. Övgü ÖZPARLAK

- Hicaz, Hüseyini ve Kürdi makamları için, “La” eksenini hariç; işlevsel olabilecek başkaca üç karar sesi daha önerebilir misiniz?
 - Hicaz Makamı için: 1....., 2....., 3.....
 - Hüseyini Makamı için: 1....., 2....., 3.....
 - Kürdi Makamı için: 1....., 2....., 3.....
- 1 yıllık klarnet eğitimi almış bir öğrencinin söz konusu makamlarda, temel becerilerinin de gelişimini desteklemek adına, aşağıdaki eserlerden hangilerinin kullanımı daha uygun olur. Lütfen her makam için 1-4 arası numaralandırma yapınız!

Hicaz Makamı	Hüseyini Makamı	Kürdi Makamı
Vardar Ovası ()	Çeçen Kızı ()	Kütahya'nın Pınarları ()
Hicaz Mandıra ()	Havada Bulut Yok ()	Bülbülüm Altın Kafeste ()
Entarisi Ala Benziyor ()	Allı Turnam ()	Kırmızı Buğday ()
Ağasar'ın Balını ()	Drama Köprüsü ()	Karahisar Kalesi ()

- Başkaca eklemek istedikleriniz varsa lütfen belirtiniz!

.....
.....
.....
.....

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...